

YÖN

HAFTALIK GAZETE

MEMURLARIN
MESELELERİ

Aydemir'in tevkifi: Şiddet devri başlıyor

SİLÂHSİZ KUVVETLER :

BAKIŞ

Demokrasi anlayışımız

Kırbaç hikâyesi

Sosyalist düşüncenin umulandan çok daha büyük bir hızla güç kazanması karşısında telâhâ kapılanlar, şiddetini gittikçe arttıran bir kötüleme ve karalama kampanyası içindedirler. Fikirlerin altından kalkamayanlar kişilere saldırmakta, kişilerin sağlığınından yılanlar bükülmez gerçekleri eğip bükmeğe uğraşmakta. Bu çabaların en dikkat çekici olanı, sosyalizmi kanlı kırbaçlı bir istibdat rejimi, sosyalist düşüncüyü savunanları da birer demokrasi düşmanı göstermek çabasıdır. Bu bakımdan, sosyalist düşünce çevresinde birleşmekte olanların demokrasi görüşünü bir defa daha ortaya koymakta ve kimin demokrasi dostu, kimin demokrasi düşmanı olduğunu belirtmekte fayda var.

Sosyalizmde halkçılık

Eğer demokrasi, etimolojisine uygun en basit tanımıyla bir «halk idaresi» rejimiyse, halkçılığı kendi temel ilkelelerinden biri sayan sosyalizmin, bu gerçek anlamına uygun bir demokrasiyle alıp veremediği bir şey bulunmaması gerekir. «Halk tarafından» yönetilen bir devlette yapılan işler de elbet «halk için» olacaktır. Oysa, gelip geçmiş bütün iktisadi sistemler arasında halka, kütleye ve sokaktaki adama en büyük değeri veren, tutumlarında hep bu endişeyi ön plâna alan tek sistem sosyalizmdir. Öbürleri, halka ve halkın refahına hep dolambaçlı yollardan gitmekte; meselâ, bazı kişilerin zenginleşme isteklerinden ve kâr niyetlerinden anında sonunda toplumun da faydalanacağını ispata çalışmaktadırlar. Sosyalizm ise, böyle dolambaçlı yollara sapmadan, iktisadi hayatın işleyişinde halkla doğrudan doğruya sahiplik bağlantıları kurmakta, her işi topluma göre ve toplum için ayarlamaktadır. O halde, nazari olarak, gerçek anlamında bir demokrasi ile sosyalizm aynı şeydir. Bu bir

halkın

kahlması

«Halk idaresi» demek, yönetilenle yöneten arasındaki ayrılığın mümkün olduğu kadar ortadan kalkması demektir. Seçimle veya başka yollarla gerçekleşen bu katılmanın iktisadi güce ne kadar bağlı bulunduğu, yalnız Marksistlerin değil, bu alandaki bütün bilimsel araştırmaların üzerinde birleşikleri bir gerçek. Oysa sosyalizm, ezilmişleri kuvvetlendiren, iktisaden güçsüz kalmalara güc kazandıran bir sistemdir. İkti-

sadi gücün belli noktalarda toplanması önlenmedikçe ve bu güc devlet idaresine katılmaları istenenler arasında dağıldıkça, katılma yalnız bir dış görünüş olmaktan çıkıp anlam kazanacaktır. Demokrasi bu katılışın derecesine ve gerçek anlamına göre değerlendirilirse, iktisadi alanda bir kaç kişi veya bir zümre çıkarına değil, bütün katılanlar lehlerine atılmış her sosyalist adamın demokrasiyi de kuvvetlendireceği aşikârdır. Bu iki

Halka inanmak

Sosyalizm, halka inananların sistemidir. Halka inanmak ise, insana değer veren, insani her şeyden üstün sayan «insancı» felsefeden kuvvet alır. Bu bakımdan, «sosyalizm insançılıktır» demek hiç de yanlış olmaz. Devlet idaresinde yalnız toprak sahiplerinin, paralıların veya silâhların söz sahibi olmaları nasıl sosyalizme yabancı bir fikir ise, yalnızca diplomatılara söz hakkı tanınması da sosyalizmle bağdaşmaz. Sosyalizm, insana insan olduğundan ötürü değer veren bir sistem olarak, toprak, para ve silâh demokrasisine olduğu kadar, diploma demokrasisine de karşıdır. Sosyalist düşünce aslında cumhuriyetçi geleneğin bir devamından ibarettir. Bugünkü sağ-sol çatışmalarında, hâlâ ilk zamanlardaki monarşist-cumhuriyetçi bölünmelerin izlerine rastlamak mümkün. Sosyalistlerdeki insanı inanç, belki de, kimin gerçekten demokrasi düşmanı, kimin demokrasi dostu olduğunu anlamak için en güvenilir kistaslardan biri olarak kullanılabilir. Genel oyu şu veya bu diplomayla kayıtlamak, «aydınlar demokrasisi» kurmak düşüncesi, özellikle 27 Mayıs'tan sonra çeşitli çevrelerde sık sık ileri sürülmüştür. Bu düşüncüyü benimseyenler arasında, memleketin gözde politikacılarına, ak saçlı profesörlerine ve kalburüstü yazarlarına rastlamak mümkün. Hatta, fikir, «Üniversite çatıları altında hazırlanmış Anayasa tasarılarına kadar girmişti. YÖN ve çevresindekileri demokrasi düşmanlığı ile suçlandıranlar, şimdiye kadar çıkmış sayıların hiçbirinde genel oya karşı koyan, oy hakkının diplomayla sınırlandırılmasını isteyen bir tek satır göstermezler. Sosyalistler, halka ve insana saygı anlamına gelen demokrasi bakımından da herkesten daha aralıklı sınav vermişlerdir. Bu üç

Halkı dinlemek

Türkiye'de demokrasi'nin temel meselesi genel oyla, daha doğrusu halkın gerçek istekleriyle devlet idaresi ara-

sında bir bağlantı kurabilmektir. Oy sahibi olan adam, açsa açığını, çıplaksa çıplaklığını, işsizse işsizliğini, kitapsızsa kitapsızlığını belirtmek, bunlara göre bulacak kimseleri işbaşına getirmek ister. Ama ne yazık ki, az gelişmiş memleketlerin ve bu arada Türkiye'nin toplumsal yapısı, oy sahipleri karşısına çıkarılan tercihlerin ve adamların bambaşka şekillere bürünmesine yol açıyor. Seçmen oyunu kullandığı zaman, açlıkla tokluk, çıplaklıkla giyiniklik, işsizlikle iş, kitapsızlıkla kitap tercihi yapıyor. Karşısındaki tercih, hepsi de az çok aynı çevreleri, aynı çıkarıları, aynı tutumları temsil eden, fakat yakalarının altı oklu, terazili, başaklı, kitaplı rozetler taşıyan adamlar arasındadır. Hatta, bazan, dâvaların büsbütün perde gerisine atılması ve aslında ciddi birer seçim tercihi olamayacak af gibi suni meselelerin sahneye itilmesi de mümkündür.

Partilerin belki çevreler eline düşmesi, belki çıkarların âleti olması başka memleketlerde de ortaya çıkan bir tehlike. Demokrasiye gerçekten inanan memleketler, özellikle seçim zamanlarında parti oligarşilerinin bazı çevrelere mağalık etmemesi için, kampanya masraflarını ve bunların kaynaklarını sıkı sıkıya denetleyen hükümler koymuşlardır. Geçenlerde Ankaraya gelen dünyaca tanınmış «siyasal partiler uzmanı» Profesör Robert T. McKenzie'yi en çok şaşırtan nokta, bu tehlikeden asıl korkması gereken Türkiye'nin seçim kanunlarında böyle hiç bir hüküm bulunmamasıydı. Her partiye aday veren toprak sahibi büyük adeler bol para harcayınca, meselâ Trabzonlu adaylar seçim çevrelerine gitmeden İstanbul'a uğrayıp Trabzonlu tüccardan kampanya parası topladıkça, büyük şirket sahibi bir iki adam partiler arasında «seçim-foto» oynayıp deste deste para yatırdıkça Türk demokrasisinin halk tercihlerine yöneldiğini söylemek mümkün müdür? Halk partiler arasında fark görmeye-sevkedene ve çok partili rejimden soğutan budur. Durum bu safhaya geldikten sonra, genel oyun tek veya çok partili rejimlerdeki işleyişleri arasında büyük bir fark görmek de kolay değil.

Manzara böyleyken, Türkiye'de bugünkü uygulaması «demokrasi» diye olduğu gibi savunmak, kusurları araştıran, gösteren ve çözüm yolları arayanları «demokrasi düşmanı» diye kötüle-

mek ne dereceye kadar doğrudur? Öysa, Batılı düşünce tarzına ve fikir hayatına sahip olduklarını iddia eden bir çok kimse şimdi bunu yapmaktadır. YÖN, rejimin hastalıklarını birer birer gözününe serdikçe ancak gerçek demokrasiye hizmet ettiği inancındadır. Bu dört.

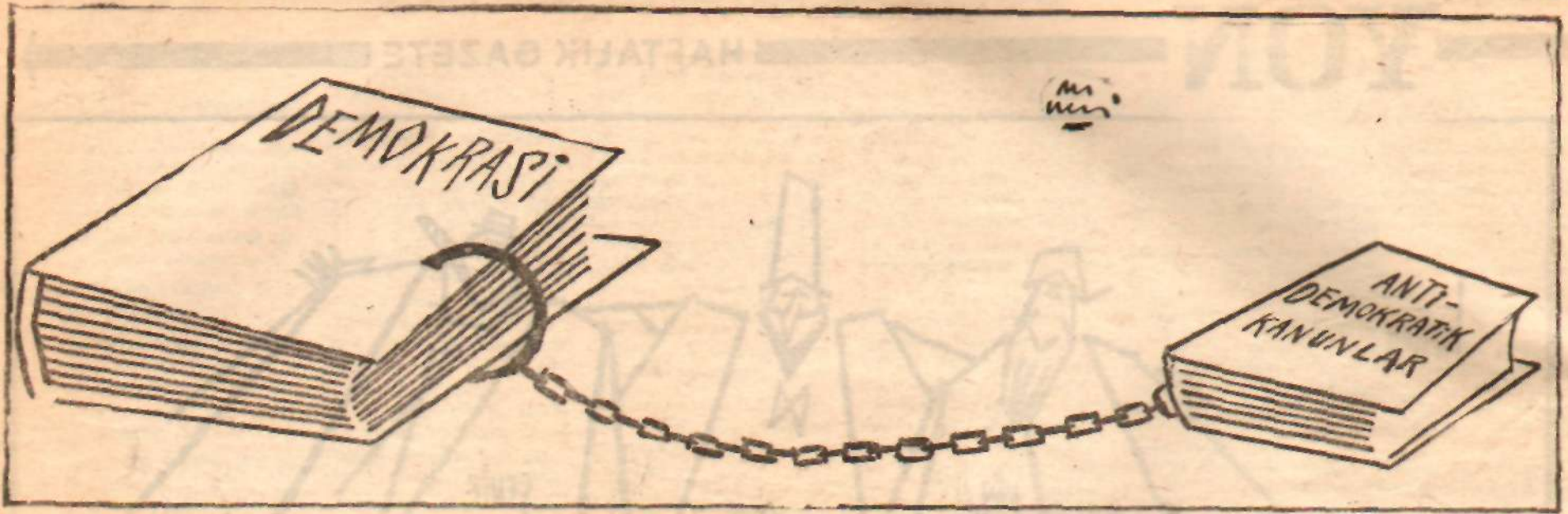
Yol aramak

Türkiye'nin bir gün kendini köklü ihtilaller ortasında bulması istenmiyorsa, yönetilenler ile yönetenler arasında menfaat farklılaşmalarına yol açan iktisadi ve toplumsal aksaklıklar mutlaka giderilmelidir. Atatürk devrimleri, halkçı ve devletçi yönleriyle bu yolda atılmış bazı adımlardır. Çok partili rejim içinde de, İnönü, Atatürk devrinden kalma büyük ihtisasını kullanarak bu devrimleri tabii sonuçlarına belki eristirebilirdi. Ama, zaten büyük tereddütle söylenen bu «belki» de şimdi hiç ümit kalmamıştır. Demokrasi şekilleri kurtarılsa bile, ona uzun ömür verecek adımlar atılamayacaktır; çünkü, mevcut siyasi kadro bu adımların atılmasından en büyük zararı görecektir olan kadrodur.

Kalıyor gerçek demokrasiyi kurtaracak tek yol olan sosyalist fikirlerin yayılması ve teşkilatlanması. Nazari olarak, halkın, kendi sistemini, yani halkçılığa dayanan sosyalizmi benimsemesi için hiç bir sebep yok. Ama ödeki engeller büyük. Marksizm, kurulu düzene hakim bulunanların bu düzene değiştirecek hareketlerin gelişmesine göz göre göre müsaade etmeyeceklerini ve çembere kırılmak için tek yolun ihtilalden geçtiğini söyler. Türkiye'de kurulu düzenin savunucuları, Marksist iddianın doğruluğunu veya yanlışlığını ispat etmek fırsatıyla karşı karşıyadırlar.

Tarihi akış üzerinde olduğunu bilen sosyalist düşüncenin bugün tek istediği şey, gelişmesine imkân verecek bir fikir hürriyetidir. Şimdi karşı cepheden birbiri ardına jurnaller, tehditler, çamurlar geliyor, daha sert tedbirlerden, kayıtlamalardan söz ediliyor. Öysa, sosyalizme karşı kutupta bulunan fikirlerin zor yoluyla susturulması şeklinde bir teklif şimdiye kadar sosyalist yazarlarda ve bu arada YÖN'de hiçbir yerinde görülmemiştir. Sosyalizmin geleceği ve güveni kendinde. Fikir hürriyeti anlamına gelen demokrasi açısından da sosyalistlerin yürü herkesin önünde olduğu da birer.

Mümtaz Soysal

Halkçılık ve Atatürk

Sırt üstü yatıp bol kazanmaya alışmış istismarçı mutavassıtların, arsa ve apartman ağalacının, vatanperverlik kisvesi altında, toplumun zinde kuvvetlerine çamur yağdırmaya başladıkları şu sıralarda, Atatürk'ün halkçılık görüşünü hatırlatmayı vazife bildik. Atatürk şöyle diyor:

Biz hayatını, istiklâlini korumak için çalışan erbabi sayız, za'valı bir halkız. Mahiyetimiz bilelim, Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkiz! Binaenaleyh her birimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını soydan muarraf geçirmek isteyen insanların bizim heveti içtinmayemiz içerisinde yer yoktur, hakkı yoktur! O halde ifade ediniz efendiler! Halkçılık, nizâmı içtinmasını sayırsanız, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir medekli içtinmalıdır. İlerle! İlerle! Biz bu hakkımızta mahfuz bulundurmamak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için heveti umur miyemize, heveti milliyetimize bizi mahvetmek isteyen emperya lizme karşı ve bizl yutmak isteyen kapitalizme karşı heveti milliyetimize mücadeleyi caiz gören bir medekli takip eden insanlarız.

ATATÜRK

(Aralık 1921 — Ankara)

Müşterek Pazar

Yunanistan aralarına alan Avrupalı dostlar bize Müşterek Pazar kapılarını açmak için hazırlarken, biz ille de içeri girmek çabasıyla kapıları zorluyoruz. Müşterek Pazar Konseyi, 23 Temmuzda bizim ortaklık talebimizi ancak nazarı itibare almayı kabullenmiş. Konsey, böylece hemen müzakerelere başlamayı reddetmiş oluyor. A.P. ajansına göre, müzakerelerin hemen başlamaması, Türk Hıvâlinde hayal kırıklığı yaratmış.

Fezyoğlu'nun Brüksel seyahatının sonuçları bundan ibaret. Fakat biz, ille de Müşterek Pazar katılma sevdamızdan vazgeçmiş değiliz. Buna sebep, memleketin kaderini elinde tutan zümrelerin, Türkiye'nin kalkınmasını kendi başlarına gerçekleştirmekten ümidi kesmeleri. Bu işi, Avrupalı dostlara bırakmak istiyorlar. Yani Müşterek Pazar, acizlerini kabul eden idarecilerimizin bir cins istifa demek.

Turhan Feyzioğlu
Pazardan haber?

Cihad Babanın cevabı

Cihad Baban ile geçen sayımızda, aslında arzu etmediğimiz bir tartışmaya başlamıştık. Baban, Yeni Gün'de yazınıza yu muşak bir cevap verdi. Tartışmayı bu noktada bitirmek ve öfkesiz konuşduğumuzu göstermek ümidıyla, Cihad Babanın cevabını yayınlıyoruz.

«Şu satırları, Yön dergisinde bir yazımda cevap olsun diye yazılan makale dolayısıyla kaleme aldık, biz demiş idik ki, Türkiye'de komünist partisinin kurulması kanun ile yasak olduğu için, sosyalist partiler, zorluk çekerler, aralarına bu sebepten sıracak komünistlerin, işlerini güçleştiren faaliyetleri ile karşılaşıyorlar. Bu sebepten dolayı uyanık olmaları lâzımdır. Şu öyle bir an gelebilir ki, mahkûme sosyalist komünistten ayrılacak olur. Bu uyarımanızı, memnuniyet yaratacağını tahmin ediyorduk. Hata ettiğimiz. Yön'ün neyriyatıyla anlaşılmalıdır. Pek ilâ! nasıl isterlerse öyle hareket etmekte serbesttirler. Kendilerini yalnız temin edelim. M. yazınızda ikazdan öteye hiç bir duygu yoktur.

Yazının içinde bize tevcih edilen imatlarla gelince, Onu yazan kalemin, kendisini polemik havasına fazla kaptırması olmasın ile izah edeceğiz ve o sahite karşılaşmanın güzel bir şey olmadığını ifade ile yetineceğiz. Korkarız ki gösterdikleri sert tepki, bizim kendileri hakkında beslediğimiz iyi niyetleri alt üst etmesin! Kendilerini fikirlerine değil de hiddetlerine kaptırması olanların, datına pişman olduklarını gördüğümüz için, kendi cezalarını kendi vicdanlarına terk edeceğiz!»

TAKINTI

Er

öğretmenler

Sayısı 1009'a erişen öğretmenler dertli. Bunların çoğu, köylerdeki okullarının kapısına bir kilit vurup, askere gelmiş kimseler. Şimdi köylerdeki çocukları okulsuz bırakıp, Ordu Okuma-Yazma Okullarında yetmişkenlere okuma yazma öğretiyorlar. Köy çocuklarını okutma gayesi güden Vedeksubay öğretmenlerin yerini, şimdi erlerin eğitime yönelen öğretmenler almış bulunuyor. Er öğretmenler, binlerce köylü çocuğunu öğretmenlik bırakarak için üzgün.

Er öğretmenlerin özel dertleri de var. Öğretmenlerin çoğu evli, çocuk sahibi. Ailelerini bakmak zorundalar. Fakat artık öğretmen maaşlarını alamıyorlar. Er olarak ayda 10 lira ile geçinmek zorundalar.

Aileleri perişan. Er elbisesi giymeyi ve er muamelesi görmeyi sevince karşılayan öğretmenler, ailelerinin perişan hali yüzünden üzgün. Bu yüzden öğretmenler, Y.T.P. milletvekili Mehmet Ali Demir'in «Okuma yazma merkezlerinde öğretmenlik yapanlar, maaşlarının 2/3 ünü alır» tarzındaki teklifinin bir an önce kanunlaşmasını bekliyorlar.

Er öğretmenlerin sıkışık durumlarına mutlaka bir çare bulunmak lazım. Bunun en iyi yolu, öğretmenler arasındaki dayanışmayı geliştirmek. Mesela Aydınlık toplanan öğretmenler, er arkadaşları için bir yardım kampanyası açabilirler. Fesasen er öğretmenler dertlerini, Federasyona duyurmuş bulunuyorlar. Şimdi söz Federasyonun.

Hademesiz

okullar

Eskişehir il dahilindeki, bütün ilik ve orta öğretim okullarındaki hademeler yol verilmiş bulunuyor. Buna sebep, özel idare bütçesinin eksik hazırlanması. Bütçede tahsis olmaması yüzünden 150 hademenin işine son verilmiştir.

Şimdi, 150 hademe ailesi açlıkla baş başa kalırken, hademelik görevi de okul müdürlerinin üstüne kalmıştır. Fakat bütün bunlar, Hükümet Programının, «Öğretmenlik mesleğine cazip hale getireceğiz» demesine engel değildir.

Bir müdürün derebeyliği

İşler, Bölge Ziraat Mücadele Levazım Ambarları Müdürü Rafet Gürbüzden şikâyetçi. İşçilerin ar-

lattıklarına göre, Ambar Müdürü gerçek bir derebeylik kurmuş.

Rıza Solmaz, Süleyman Acar, Hidayet Akça, Mehmet Uçar ve Halit Seven gibi işçilerin şikâyeti şu: «Bir gün akşam işimizden çıkarken elinde sopa dolaşan Müdür Rafet Gürbüz, (ambar işçileri burada kalsın. Servis gitsin) dedi. Mecburen kaldık. Müdür iki saat beklettikten sonra bizleri sıraya dizdi. Daha evvel Süleyman Acar'ı dövdüğü için durumdun endişeliydik. İri yarı müdürün sendelemesinden ve gözlerinin kanlı oluştundan her zamanki gibi sarhoş bulunduğu anlaşılıyordu. Müdür, yemekhanenin sobasını kimin yakacağını sordu. Süleyman Acar ile Ya-

şar Çetiner yakıtı, cevabı verildi. Bunun üzerine Acar'ı tokatladı, sonra kulağından tutarak, Rıza Solmaz'a sordu: (Söyle ulan bu adam pezevenk mi?) dedi. Solmaz sopa tehdidi altında, bu sözü onayladı. Müdür Beyfendi şöyle devam etti: (Bu adam godostur, ailesi de böyledir değil mi?) bur yurdu. Çaresiz evet dedi. Müdür Bey tasdikleri tamamladı: (45 günün say. Çorumluya bu müessesede ekmecek yok. İnönüye değil, Allaha şikâyet etseniz elimden kurtulamazsınız) Müdür Beyin daha bir sürü marifeti var.

Ankarada neler olabiliyor, yaşamamak ekle değil!

Bu ekibi tanıyalım

Adalet Partisi içinde bir ekip var ki şimdi partinin yönetimini bilfiil ele aldı. Bu ekip mensuplarının sadece Adalet Partisi saflarında toplanmadığını sanmak da hâttir. Onlar, bugün için Adalet Partisinde kümelenmiş ve bu partinin yönetimini ellerine geçirmişlerdir ama, diğer partiler içinde ve dışarda serbest hayatta, idare kademelerinde de bulunanların sayı: yabana atılmayacak kadar çoktur. Son derece sistematik bir şekilde, kademe kademe hemen her yerde küprü bastırma tutmava çalışan, çok kere de başarılı olan bu ekibin mensuplarının üzerine zaman zaman YÖN objektifini tutmakta fayda görmekteyiz. İşte bunun içindir ki, daha önce bu sütunlarda ikisi Cumhuriyet Senatosundan, biri de dışardan üç kişinin portresini çizmeye çalıştık. Şimdi bunlara bir tane daha ekliyoruz. Gene Cumhuriyet Senatosu üyesi, AP nin söz sahibi kişilerinden biri

Bu zatı muhterem bir ara Kayseri Millî Eğitim Müdürlüğünü yapmıştır. Tabii, Teflik İleri'nin himmet ve gayreti ile bu makama getirilen şimdiki Senatörümüzün o zamanki gayretlerini şöyle özetlemek mümkündür: Kırk değil, kırkbin tanıklı gayretler. Camilerde vaaz vermeye pek meraklı olan bu ateşli Millî Eğitim Müdürünün din adına söyledikleri şunlardır: «Demokrat Partinin nimetlerini inkâr edenler münkirdir, ahlaqsızdır. Dinimize ihanet eden CHP ye oy vermeyin! Komünist yuvaları olan Köy Enstitülerini kapatmakla Teflik İleri tarihe geçecektir.»

1934 — 55 yıllarında Dicle Öğretmen Okulu Müdürlüğünü yapan bu sayın Senatörümüzün oradaki belli başlı marifetlerinden biri okulu açtığı mesceit olmuştur. Okulun resmî araba başı ile köyleri dolaşan ve «Staj yapan öğrencileri kontrol edeceklerini» gerekçesinin ardına sığınan, bu sâbık müdürün köy kahvehanelerinde ve camilerinde yazmaya çalıştığı fikirlerin neler olduğu başlı başına bir tetrika konusudur.

Dicle Öğretmen Okulu öğrencilerine battaniye alınmak için gönderilen para ile mesceide halı aldırın, mesceit kapısına kendisi adına doksan dokuzluk bir tesbih asıran, öğrencilerin pedagojik formasyonları değil de dini inanışları ile yakından, ama pek yakından ilgilenen, oruç tutmayan öğrencilerin adlarını ilân eden ve tutanları tutmayanlar aleyhine kışkırtan, sınıfının en başarılı öğrencilerini dahi, oruç tutmuyorlar veya namaz kılmıyorlar diye din dersinde sınıfta bırakan ve bıraktıran, Ergani ve Diyarbakır camilerindeki vaazlarıyla DP iktidarına iyice yaranan, minarelerden okuduğu ezanlarla vatan- daşa kendini dini bütün bir müslüman diye satmaya kalkan, öğrencilerini, alevî — sünî diye saflara ayıran, alevî olanları devamlı surette tehdit eden, bazılarının okuldan kovulmasına yol açan, öğrenci derneğine seçilen olursa, onların seçimlerini iptal ettiren bu dini bütün müdür, gayretlerinin mükafatı olarak Kayseri Millî Eğitim Müdürlüğüne terfi ettirilmiş, 27 Mayısın sillesini yiyince de AP nin Senatörü olarak TBMM ne gelmiştir. Nasıf, beğendiniz mi? Tanrı bize bu zatın Millî Eğitim Bakanlığını da göstermediği için ne kadar şükretsek azdır.

HÜKÜMET VE 14 LER

Hükümet, mevcut kanunlar çerçevesinde sert davranmak kararını aldı. Rejim, bir çıkmaza doğru sürüklenme istidadı gösteriyor...

Kabibay sahnede

Atiyet yapılı Kabibay, Dışişleri Bakanına şöyle diyordu: «Siyasi beyanat vermiyoruz. Fakat bu hükümeti beğenmediğiniz de ortadadır. Bu hükümet, bugünkü Türkiye'nin meselelerini çözemez. Bunu biz yapacağız. İktidara talibiz ve iktidara geleceğiz. Fakat ihtilâli metodlarla değil. Normal yollardan iktidara geleceğiz.»

Kabibay, İstanbul ve Ankarada buna benzer sözleri yakınlarına sık sık söylemiş. Gazetecilere siyasi beyanat vermekten kaçınıyor. Doğrusu bunda büyük başarı sağladı.

Kabibayın geliş, memleketteki durumu yakından görmek ve dostlarıyla istişarelerde bulunmak arzusu ile ilgilidir. Bu ziyaretten edinilen itibalar, Brüksel toplantısında değerlendirilecek, son hazırlıklar yapılacak ve yurda dönüş zamanı tesbit edilecektir. 14'lerin daha büyük bir vuzuyla ortaya çıkması için, Brüksel toplantısının sonunu beklemek lâzımdır.

14'ler, yurt dışındaki zamanlarını boş geçirmemişler, iktidara hazırlanmışlardır. İsrail ile İsveç, Norveç, Hollanda gibi Batı sosyalist memleketlerinde durumu incelemişler, bu memleketlerin meselelerini nasıl çözdüklerini araştırmışlardır. Bu memleketlerdeki sosyalist partilerin çalışma şekilleri üzerinde durmuşlar, tüzük ve programlarını tercüme etmişlerdir.

14'ler Batı ilim adamlarıyla yakın temaslar kurmuşlardır. Bunlardan en ilgi çekicisi, az gelişmiş ülkelerdeki Toprak Reformlarının tek otoritesi haline gelen Fransız Ziraatçısı René Dumont ile Kabibay arasındaki dostluktur. Heri fikrili René Dumont, Küba'daki köklü toprak reformunun mimarlarından biridir. Dumont şimdi Cezayire toprak reformu yapmak için çağırılmıştır.

Batı basını da 14'lere yakın ilgi göstermiştir. Ciddi Fransız gazetesi Le Monde 14'lerden sık sık ilgiyle söz etmektedir. Kanada basını ise hemen hemen tamamen 14'lerin safındadır.

14'lerin görüşleri

14'ler görüşlerindeki önemi muhafaza etmektedirler. Bunda, hiç bir grubu örkümlemek ve herkesin nabızına göre şerbet vermek arzusuyla ilgili bir

Orhan Kabibay görüşlü, anlaşı.

Başbakan İnönü Meclis kürsüsünde Sertlik yolunu tuttu

yüküdür. 14'lerin bazı taraftarları arasında hayal kırıklığı yaratan bu tutumun bazı tehlikeleri de yok değildir. Tâvîkâr davranışlar ve herkesi memnun etme arzusu, sistemsiz ve çelişik görüşlere yol açabilir. Halbuki Türkiye bugün herşeyden çok, sistemli, kararlı ve açık davranışlara muhtaçtır.

14'lerin görüşleri nelerdir? 14'lerin hareket noktasını, 27 Mayıs İhtilâlinin hedefine ulaşmadığı fikri teşkil etmektedir. Onlara göre ihtilâl, siyasi hedefini bile gerçekleştirilememiştir. Siyasi hedeflerin en önemlilerinden birisi, vatan dışları arasındaki sunî D.P. — C.H.P. bölünmesini önlemektir. Bu dahi sağlanmamıştır. İhtilâl, sosyal ve iktisadî hedeflerine ise el atmak gayle duruyor, bu hedeflerden gitmekte uzaklaşmaktadır. Halbuki demokrasinin sağlanıp temellere oturtulması ve Türkiye'nin ilerleme yoluna konulması, ancak köklü sosyal ve iktisadî reformlarla gerçekleştirilebilecektir.

Halk ilericidir. Fakat halkın iradesini serbestçe izhar etmesine imkân verilmemektedir. Partiler kasaba epafının elindedir, bunlar Türk politika hayatını son derece muhafazakâr bir hürriyet vermektedir. Mevcut partiler bu yüzden Statükodur. Atatürk ilkeleri donmuşdur. Bugün artık devrimcilikten konuşulamaz.

14'ler Atatürk ilkelerinin hararetiyle taraftarlarıdır. Fikirleri, Atatürk'ün milliyetçilik, halkçılık, devletçilik ve devrimcilik ilkeleri etrafında gelişmektedir. Bu ilkelere yeni bir dinamizm kazandırmak ve onları yeniden değerlendirmek kararındadırlar. Bu ilkelerin, irkçilik ve tarancılığa, faşizme ve diğer aşırı cereyanlara kapıları kesin şekilde kapıya açılmasına ve sosyalist metodların bu çerçeve içinde kuvvet kazanacağına inanıyorlar.

14'ler aralarında bir bölünmeyi kabul etmiyorlar. «14'ler bir bütün olarak düşünülmesi» diyorlar. Bununla beraber, 14'lerin fikirlerini nasıl gerçekleştirecekleri hususunda kesin bir görüş ortaya koymamışlardır. Parti kurma ihtimali, bir çok ihtimalden sadece bir tanesidir.

14'ler 22 Şubatçılarla tam bir anlaşmaya varmışlardır. İki grubun birleştiği bile rahatça söylenebilir. Fakat tabii senatörlerle 14'ler arasında tam bir birleşme yoktur. Tabii senatörlerin ancak bir kısmı, kendilerini 14'lere yakın hissetmektedir. Diğerleriyle eski kurgunluklar devam etmektedir. Bununla beraber, Kabibayın Ankara ziyareti, hiç değilse bir kısmı buzları çözmüştür. Kabibay ve Başbakan Gürseli ziyareti ve Muzaffer Yurdakulun

evinde, Ahmet Yıldız, Sami Küçük, Suphi Günesoyrak, Selâhattin Özgür, Kâmil Karavelloğlu ve Vehbi Ersoy ile yapılan toplantılar havayı yumuşatmıştır. Kadri Kaplan ve Suphi Karaman ise 14'lerin yakın arkadaşlarıdır. Bu temaslar ve tazelenen dostluklar, 14'lerin durumunu kuvvetlendirmektedir. Bunda, liderliği aslâ kabul etmemekle beraber 14'lerin en önemli siması hâline gelen Kabibayın, topkayıcı ve birleştirici davranışlarının payı büyük-tür.

Ankaradaki telâş!

Kabibayın geliş ve bu sırada 21 Ekim protokolünün açıklanması, 22 Şubatçılarının Birinci Ordu Komutanı Cemal Turalı dâva etmeye karar vermeleri Ankarada heyecan yarattı. Cuma günü Ankarada işlek caddelerinde, gruplar hâlinde, silâhlı intibah askerleri dolaymaya başladı. Ankaralıları endişelendiren bu tedbirler, 28. Tümen Komutanı Albay Nuri Hazeroğlu, eski arkadaşı Kabibaya, siyasetin tamamen dışında bir nezaket ziyareti yaptığı sıraya rastladı.

Aynı gün, Genel Kurmay Başkanı Sunay, İnönü'yü ziyaret etti ve huzursuzluktan şikâyet etti. Parlametodaki boş çekimci ve kavgalar da huzursuzluğu arttıyordu. İşte bu sırada sert tedbirler alınacağı sözleri ortaya çıktı. Yeni kanunlar çıkarılacağı söylendi. Gazeteciler, sabaha kadar tevkif haberleri bekletiler. Gerçekten o gece İnönü, sert tedbirler almaya zorlandı. Başkan Gürsel de tedbirlerle taraftardı. Mevcut kanunların titizlikle uygulandığı takdirde, ihtiyacı karşılayacağı tezini başlangıçta savunan İnönü'nün güvenoyundan sonra vadaftırıcı ve barışçılı bir konuşma yapması beklenmekteydi. 22 Şubatçılara sert bir şekilde çatması, bazı çevrelerin İnönü üzerindeki tazyikinin kuvvetini gösteren bir örnek oldu. Fakat bu konuşma, Talât Aydemir'in daha sert bir cevabına yol açmaktan başka bir işe yaramadı. Böylece Hükümet, gerilemek veya şiddetli davranmak gibi bir tercihe karşı karşıya kaldı.

Aydemir'in basın toplantısından önce, Hükümet, ilk toplantısını Gürsel'in başkanlığında yaptı. Konu, gerekli tedbirler idi. Gürsel, asayişsizliğin ve huzursuzluğun arttığını, tedbirlere ihtiyaç olduğunu söyledi. İnönü konuşmadı. Adalet Bakanı Sahir Kurutluoğlu ise, durumun mübalağa edildiğini ileri sürdü: 22 Şubatçılar ve 14'ler, nihayet kendi aralarında özel toplantılar yapıyorlardı. Buna bir şey denemezdi. Sonra onların peşinden giden bir top-

lantı da yoktu. Huzursuzluk, basın toplantılarında ve basındaki yazılardan çıkmaktaydı. Kanunlardaki mevcut hükümler titizlikle uygulandığı takdirde, huzursuzluk onenebilirdi. Gerçekten mevzuattaki antidemokratik hükümler olduğu gibi duruyordu, buna bir de Tedbirler Kanunu eklenmişti. Bu hükümler sayesinde, Türkiye'de acı şeyi yapmak mümkün değildir. Mesele, sadece kanunların uygulanış şeklidir.

Bakanlar Kurulu toplantısında bu görüş hâkim oldu ve Adalet Bakanının savcılara, Ceza ve Tedbirler Kanunları hükümlerinin büyük ölçüde titizlikle uygulanması için tamim yazması kararlaştırıldı. Özellikle, ordu hakkındaki acıyâtın durdurulması üzerinde özenle duruldu.

Talât

Aydemir'in

tevkifi

Cumhurbaşkanı Gürsel'in yaz dinlenmesi için İstanbul hareketinden bir gün sonra, Pazartesi günü Harp Okulunun eski komutanı Talât Aydemir'in tevkifi, sertlik yolunun tercihi edildiğini gösteren ilâhi işaret olarak dikkat çekti.

Kabibay ile Heykâl'i İstanbul'a uğurladıktan sonra evine gelen Aydemir'e Efendi Subeden bir polis vasıfıyla «Bir tahkikat için Savcılığa gelmes» bildirildi. Savcı Turhan Bilgin'in odasında ifadesine müracaat edilen Aydemir, az sonra Sorgu Yargıcının karşısına çıkarıldı ve hakkında tevkif kararı alındı. Kararın uyardığı heyecan içinde Adliyede Aydemirle birlikte gelen eski askerlerle polis arasında bazı tartışma ve kavgalar oldu. Neticede Aydemir, Ankara Merkez Ceza ve Tevkifhaneye götürüldü.

Aydemir hakkındaki iddia, Başbakan İnönü'nün konuşmasına verdiği cevapla «Kanunun açıkça suçsuzdu» bir fikir övünüşüdür. Mesele artık Adaletle intikal ettiği için, durum, Türk Hakiminin kararıyla aydınlaşmaya kavuşacaktır.

Üzerinde durulacak husus, hükümetin sertlik yolunu tercihi halinde, bunun basın ve fikir hürriyetine kadar uzayıp uzayamayacağıdır.

Son olaylardan sonra, hürriyetleri tamamen boğmağa yetecek gücüne olan kanunların nasıl uygulanacağını önümüzdeki günlerde göreceğiz. Fakat D.P. denemesi de göstermiştir ki, bu çıkar yol değildir. Bugünkü rejimin tek meşruiyetinin nisbi fikir hürriyeti olduğu unutulmamalıdır.

PARLAMENTO

Parlametodaki gü-ven oyu müzakereleri, vatan sathındaki hayal kırıklığını ve ümitsizliği arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Görüşmeler, hürriyet rejimi şampiyonlarının hürriyete inanmadıklarını ortaya koydu.

Fikir

Hürriyetli

Güven oyu müzakereleri parlametodun rengini ortaya koymak bakımından ilgi çekici oldu. Partili liderlerinin ve hatiplerin, gitmiş muhafazakâr kayan hükümetten çok daha muhafazakâr oldukları açıkça ortaya çıktı. Bizim demokraside fikir hürriyetinin mutlu bir azınlığın hüviyetinden öteye gidemeyeceği anlaşıldı.

Hükümet programı bile bu açıdan aydınlatıcıdır! Programda Türk işçisini ve özellikle Türk işçisinin safında yer alan toplumsal aydınları sindirmek maksadıyla

YÖN, 11 TEMMUZ 1962

programda şöyle deniyor: «Türk işçisinin emeğinin karşılığını almak yolundaki sarmiml ve dürüst gayretlerini, millî menfaatlere aykırı, yıkıcı maksatlar için sömürmek isteyen teğebbüslere karşı koruyacağız.»

Bu, düpedüz faşist bir cümledir. Faşistler, daima, «yıkıcı maksatlar, millî menfaatlere aykırı davranışlar» gibi bahanelerle fikir hürriyetini boğmuşlardır. Türkiye'de de bunun sayısız örnekleri görülmüştür. Esasen fikir hürriyetini tamamiyle ortadan kaldırmaya elverişli faşist İtalyadan alınmış zaman maddeleri, antidemokratik hükümlerin ayıklanacağı sayısız defa ilân edildiği halde, hâlâ yürürlükte ve Hükümet bunları daha sıkı şekilde uygulamaya hazırlanmaktadır!

Bir de Hükümet programında yer alan klâsikleşmiş, «aşırı sağ ve sol ile mücadele» formülü vardır. Fakat aşırı sol ile sağ bir türlü kesin davranışlar tarif edilmiş, bu yüzden bu formül, memleket kaderine hâkim bulunan sağcı ve aşırı sağcı unsurlar tarafından ileri fikri susturma vasıtası olarak kullanılmıştır. Başta Gümüşpala ve Bölükbaşı olmak üzere, Mecliste konuşan bir çok hatip, bu formülden ileri fikri boğmayı anladıklarını açıkça ortaya koydular. Büyük bir partinin lideri olan Gümüşpala Hükümet programını tenkit ederken Mecliste aynen şu sözleri söyledi:

«Hükümetin aşırı sağcılık ve solculuk cereyanlarıyla mücadele programını da müphem ve noksan buluyoruz. Bu pek mühim konuda Hükümet, ötedenberi devam edegelen aşırı bir taktiğin tesiri altında kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki hareketleri bugünkü dünya için artık tarihe karışmış cereyanlar arasındadır. Fakat enternasyonal komünizm bugün her zamankinden daha fazla bir kuvvetle bütün dünyayı ve bu arada aziz vatanımızı tehdit etmektedir.»

Hakkat şudur ki, Türkiye'de zabta vakaları mahiyetindeki küçük hâdiseler den mánalar dışında bir sağcılık cereyanı olmamıştır. Bu konuda, muarızların daima ve her yerde sağcılıkla itham eden aşırı sol kampanyasının iddialarına iltifat etmemek gerekir. Fakat Türkiye'de, Türk gençliğinin varlığını tehdit edecek bir cesamet te solculuk cereyanları vardır.»

Diğer hatipler de, hiç bir yoruma ihtiyac göstermeyen bu tarz görüşleri savundular. İleri bir gazeteyle yakın ilgisi bulunan ve her vesileyle sosyalist fikirleri kenimmediğini söyleyen tabii Senatör Ah-

Demokrasi düşmanları

Bazan bir iş ciddiyetini kaybeder. Bir iş ciddiyetini bir kere kaybetti mi nafîle... Hatîâ Papa dahi şefaattense nafîle...

Bir hükümet programı var. Bir de bu program üstünde kürsüye çıkıp nutuk atan bir politikacı takımı var. Derler ki: — Hükümet aşırı ceryanlarla, aşırı fikirlerle mücadele etmeli... Asmalı kesmeli...

Dedik ya... İş bir kere ciddiyetini kaybetti mi nafîle... Papa dahi şefaattense olmuyor. Geçen gün Ulus gazetesinde bir Halk Partisi transfer kodamanı tıpkı bir vakitlerin eski Halk Partili kodamanları gibi Türk hâkimlerine nasihatler veriyor, yol gösteriyordu. Hem de ne adına:

— Demokrasi adına. Şimdi de ortalığa çıkanlar gene demokrasi adına çıkıp işf düzüyorlar. Ah Şark... Ah batası şarhik... Şimdi itibarda kelime hangisi?

Demokrasi. O halde ne söylersen söyle, ne istersen iste, önce demokrasinin kartvizitini uzatacağın. Şarkta pistonsuz iş mi görürsün?... Diyeceksin ki:

— Demokrasi adına şu aşırı fikirlerin içabına bakıverin. Kimdir bunu Meclis kürsüsünden söylemeye cesaret edenler? Kimdir bunu eline kalem alıp yazmaya cesaret edenler?... Sahte demokrasi havâriileri! Dökülün, dökülün ortaya... Gün geçtikçe, ne olduğunuz birer birer çıksın meydana...

Bir memleket düşünün ki o memlekette hiç bir demokraside bulunmayan bir acayip Tedbirler Kanunu uygulanmaktadır. Bir memleket düşünün ki orada hiç bir demokraside bulunmayan maddesi mahsuslarla, Ceza Kanunu bezenmiştir...

Ve bu memlekette bir Anayasa vardır ve bir de Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. O memlekette gerçekten demokrasiyi isteyenler ne yaparlar?

Anayasaya, fikir hürriyetlerine, demokratik düzene aykırı kanun ve maddelerin kaldırılmasına istemezler mi? Hayır... Hayır bizim az şekerli demokrasi aşkıları kürsüye çıkacaklar:

— Aşırı fikirler ortalığı sardı... Hepsinin köküne kibrit suyu... diyecekler.

Fikir hürriyetine düşman demokrasi aşkıları bunlar... İşte bunlar az şekerli demokrasinin şekerini tayan eden sözlüm ona demokrasilerdir.

met Yıldızın da bunlar arasında yer alması üzüntü yarattı.

Hükümet de yavaş yavaş bu görüşleri benimsemeye doğru sürüklenmektedir. Eğer Hükümet te akıntıya kapılarak, hür fikir susturmaya kalkışsa, demokrasinin adı altında oynanan oyun tek meş-

ruiyetini de kaybedecek, muflu azınlığın aslında demokrasiye düşman olduğu gerçeği apaçık ortaya çıkacaktır.

Pazu hürriyeti

Meclis müzakerelerinin ortaya koy-

Bir memlekette kanunlar vardır... Ve kanunları tatbik eden tarafızsız yargıçlar vardır.

Bu müesseseler dışında hükümet organlarını fikir hürriyetlerinin üstüne saldırtmak isteyenlerin muradı nedir?

Yeni kanun teklifleri mi getirsin hükümet? Zaten Ceza Kanunumuz Faşist İtalyadan alınma maddelerle bezenmiştir.

Mesele bu değil... Bunlar demokrasî istemiyorlar. Zaafalarını şiddet yoluyla kapamak yoluna sapıyorlar. Hükümeti de bu yola teşvik ediyorlar.

Bunların kafaları Faşist İtalya Ceza Kanunundan daha dar... Bunların kafaları, fikir hürriyetini bu kanunla yok eden Musolininin çıplak kafasından daha çorak... Bunların kafalarındaki beyin, başlarına Musolininin faşist serpuşu gibi oturmuş...

Bunların oynamak istedikleri komedyayı gülerken seyretmek imkânı da yok... Belki trajedi niyetine seyretseniz gülersiniz... Ama komedi niyetine seyrederseniz ağlamamız lâzım. Zira bunlar Türkiye'de bazı şeylerin artık değiştiğini farkedemiyorlar.

Haber verelim ki: Kullanmak istedikleri silah kendilerini perişan edecektir. Türkiye'de aydın kuvvetler neyin iyi, neyin kötü ve neyin hangi tarafta ve kimin yanında olduğunu bilmekte, olanları dikkatle takip etmektedirler. Oynamak istenen bu oyunda fikir hürriyetini boğmak isteyenlerin durumu ibretle seyredilmektedir. Bunlar kürsülere çıkıp Menderesin mebusları ağızyla konuşmakta, fikir hürriyetini meyhum Tahkikat Komisyenlarına jurnallamaktadırlar.

27 Mayıs devriminin getirdiği bütün neticeleri bir taviz politikasının humhınlığı içinde perişan edenler, Menderes-Bayar takımının mirasçıları ile birleşip devrimcilerle karşı iftiraların çamurunu fırlatmaya yeltenmektedirler. Bunu demokrasi adına yapıyorlar. Hangi demokrasi?

Anayasa mahkemesi kurulmuştur. Bu mahkeme, ise başladığı zaman, değil yeni getirilecek tedbirleri, şu anda Ceza Kanununda bulunan Faşist Ceza maddelerini de kaldırmak zorunda kalacaktır.

Çok yazdık. Tekrar mı yazalım? Mantık dışında yol tutanların bir noktada gelyp kurdukları bina çatır çatır yıkılır.

Ve sayın dostlar, o zaman iş ciddiyetini kaybeder. O zaman ne yaparsanız yapın, nafîle...

Papa bile şefaattense nafîle. O zaman kimlerin demokrasiden yana, kimlerin demokrasiye karşı olduğu gün gibi ortaya çıkar.

İlhan Selçuk

Millet Meclisinde çıkan kavgalardan biri İkinci koalisyon böyle başladı

duğu ikinci bir gerçek, söze tahammülsüzlük oldu. Gerçi Mecliste, en aşağılık cinsten sinir bozucu sözler sık sık işildi. Fakat yine de bu sözleri, gülerken dinlemek mümkündür. Yunruklar ve tokatlar, esasen bunu sağlamak isteyen, Bölükbaşı ve Melih Kemal Küçüktepeinar gibi ha tiplerin sadece işine yaradı. Bölükbaşı «Meclisteki son kükremenle, Osman değil, daima kalbimizde yatan akyeleli insan olduğunu isbat ettin» tarzında telgraflar alarak, olan bitenden sevindi.

Müzakerelerin ortaya koyduğu üçüncü gerçek, fikirsizlik ve ool bol demagoji oldu. Sözlü, bugünkü rejimin ateşli şampiyonu Turan Güneçe orakalım. Turan Güneş şöyle diyor:

«Nasıl kurtulacağız bilemiyorum. Türkiye'de demokratik düzenin yaşanması bu kurtuluşa bağlı. Bu personelle bu kafayla rejimi yürütmek ne zor, ne yaman bir iş.»

Dünkü gazetelerde Millet Meclisinde güven oyu üzerindeki görüşmeleri baştan başa okudum. 1946 yılından bugüne kadar, her hangi bir gazeteyi okuyormuşum gibi geldi. Türkiye'de muhalefet katıplığı, sözleri hücumları davranışları yıllar yılı hiç değişmeyecek aynı avallilik içinde devam edip gidiyor.

Siyasî partilerin kongrelerinde önce başkan kongreyi şehitlerin ruhuna saygı duruşuna davet eder. Ondan sonra bir konuşucu çıkar, herkesi sevgi ve saygı ile selamlar. Arkasından muhalefette ise basın hürriyeti diye bağırmağa başlar. Bu hiç değişmez, böyle gelmiş böyle gider.

İşte parlamentosu da böyle. Nedir Bölükbaşı'nın dünkü feryatları. Düşünün bu sayın kişi bir partinin lideri. Eğer arkadaları ile kavgaya atmeseydi, belki de gündü kabinede olacaktı. Yeni bir muhalefet partisi —neye muhalif o da belli değil ya, kendi partisi ile hangi konuda anlaşmazlığa düştü, onu da hiçbir tanı bilmiyor— kuruncaya kadar ne dediyse çevir tersine ver vermiştir. Vatandaşlar da yaman konuştu, yavuz konuştu diye peşine takılındılar. Bir parti lideri siyaset ille zanlık sanırsa, nasıl yapacağını bu düzeni, bu lâl san'atlarıyla.

Ya Sayın Gümüşpala'ya ne demeli? O da basın özgürlüğünden söz etmiş. Gazeteciler hapishanede yatarken basın hürriyetinden bahsedilemez demiş. İhtâ sarıya lider, ayol o gazetecilerin bir kısmı

Ragıp Gümüşpala
Muhalefet lideri.

senin teklif ettiği Tevbihler Kanunu se-
bebiyle içerde buluyorlar.

Sayın parti kurucusu elbet bunu di-
ğünmüştür ama herhalde partisinin tecrü-
beli politikacıları kendisine, muhalefet il-
lâ basının hür olmadığından bahsetmelidir.
Yoksa ayıp olur, buun geleneği budur
demişlerdir. O da öyle yapmıştır. Bu ka-
dar yıllık geleneği bozacak değil ya...

Ne var ki geleneği kurtarayım der-
ken, mantığı da büsbütün perişan etmiş,
solculuğa karşı tedbir alınmasını istemiş.
Yani yeni yasaklar, yeni kanunlar istiyor.
E, hani hürriyetler teminat altında zaten
değildi yeni yeni teminata ihtiyac vardı.
Bu şiddet tedbirleri ne oluyor?

Tabii sayın kurucu bu mantıksızlığı
da görmüştür ama, tecrübeli arkadaşları
kendisine böyle söylemesi gerektiğini an-
latmışlardır.

Adalet Partisi ile yapılan koalisy-
onun programı ile yeni hükümetin progra-
mı arasında, sayın lider ne gibi —bizim
bulamadığımız— bir fark gördü de aley-
hinde oy verdi onu da ancak Tanrılar bi-
liyor.

Anayasa değişti, Türkiye değişti,
dünya değişti, biz de siyaset adamları da
siyasi partiler de Nuh Peygamber zama-
nında nasılsa öyle devam ediyor. Millettin
de, parlamentonun da sırtında bir yük
olmaktan da ileri gidemiyor. Nasıl yapar-
cağız, nasıl kurtulacağız, bu siyasi pale-
ontoloji örneklerinden bilemem.

T. B. M. M.

**Eski Ticaret Bakanı
Mehmet Baydur'un
Yüce Divana sevkini
TBMM. karara bağla-
dı. Baydur, YÖN'ün
ilk sayısında ortaya a-
tılan arpa yolsuzlu-
ğundan yargılanacak**

Baydur
meselesi

YÖN'ün ilk sayılarında ortaya
attığı Baydur meselesi, eski
Ticaret Bakanının Yüce Divana
sevk edilmesiyle sonuçlandı.

Mesele 52.500 ton Arpanın satışıyla
ilgiliydi. YÖN, arpanın Transtürk'ün kon-
trolü altında bir firmaya çok düşük fi-
yatla satıldığını, bu yüzden Hazine'nin 20
milyon liradan fazla zarara uğradığını id-
dia etmişti.

YÖN'ün bu neşriyatından sonra, bir
milletvekili ve bir Senatör meseleyi par-
lamentoya getirdi ve Meclis takibatı açıl-
masını istedi. T.B.M.M. bu görüşe uydu
ve bir tahkikat komisyonu kurdu. Komis-
yon, mevcut delilleri çürütmekle be-
raber, elde Baydura ilzam eden bir ve-
sikâ bulunmadığı için, onun sorumsuz-
luğuna hükmetti.

Komisyonun davranışını, Başkan Sad-
rettin Tosbi (C.K.M.P.) nia T.B.M.M.

nde yaptığı konuşma ortaya koymaktadır.
Tosbi'ye göre «Arpa bedellerinin
yüzde 35 inin Türk-İngiliz Esliha an-
laşmasından doğan borçlara karşılık
olarak ve Türk parasıyla ödenmesi
300 sayılı kanuna, İngiliz Esliha anla-
şmasını, dış ticaret rejiminin esaslarına
ve dış ticaret politikamıza aykırıdır.
Free Destination şartı arpa'ya uygula-
namaz.

Arpaların borçlara mahsuben ve
Free Destination şartıyla ihraç edilece-
ğinin diğer firmalara duyurulmamış, bu
avantajlar Transeksport Firmasının in-
hisarına bırakılmıştır. Ortada kanunen
müteber sayılacak bir mukavele mevcut
olmadığı halde, muamele aheri firmanın
tek tarafî iradesiyle tescil ettirilmiştir, bu
yüzden Hazine zarara uğramıştır. Satış
şartlarını yerine getirmeyen firmaya de-
vamı opsiyonlar verilmiş ve satışın İhra-
cete Birliklerine ve Borsaya tescilinde
fâhi's hatalar ve usulsüzlükler görülmü-
ştür. Türk parasıyla yatırılan temin-
atın satış bedeline mahsubu suretiyle
döviz şeklinde geri verilmesi döviz kay-
bına yol açmıştır. Bununla beraber dos-
yada, Baydurun suçlu olduğuna delâlet
eden imzalı bir vesikaya rastlanmamış-
tır. Baydur bu yüzden suçlu bulunma-
mıştır. Fakat eski müsteşar, dış ticaret
dairesi başkanı ve Toprak Ofisteki ilgi-
li memurlar sorumludur. Hükümet bun-
lar hakkında takibata girişmelidir.»

İşte Tahkikat Komisyonu, muame-
ledeki sayısız yolsuzlukları kabul et-
mekle beraber, sırf Baydurun imzasını
taşıyan bir vasika olmadığı için, Ticaret
Bakanının suçsuzluğuna karar verdi.
Fakat T.B.M.M. bu görüşü benimsemedi.
Muammer Oluz (C.H.P.): «Baydur
suçludur. Komisyonun dinlediği şahitler
de suça katılmışlar. Şahitlerden maznun-
lar diye bahsedebilirim ve bundan her
hangi bir iç rahatsızlığı duymam, dedi.
Ramazan Demirsoy (CKMP): «Bay-
dur birinci derecede sorumludur. Onun
hakkında mutlaka tahkikat açılmalıdır.»
dedi.

Esasen Baydur da ilk savunmasın-
da, çok yüksekte bir edâ ile bütün
sorumluluğu kabul ettiğini söylüyordu.
O zamanlar Baydur şöyle demişti: «Ti-
caret Bakanlığı görevini ifa ettiğim sı-
rada, Bakanlık icraatının her safhası
me'uliyeti şerefle tekabül etmekte ve
bu icraattan bugün dahi fihâr etmek-
teyim. Hakkımda meclis soruşturması
açılması talebini muhtevî bir önergenin
mevcudiyetine rağmen, şunu belirtmek
isterim ki, şartlar bugün aynı olsa ve
ben de aynı görevi ifa etmekte bulun-
sam aynı satışı icra etmekten bir an
geri durmazdım.»

Ne var ki Baydur, bu çok yüksek-
ten çıkışı sürdüremedi ve soruşturma
sırasında ağız değiştirdi: «Ben bu işte
hususî bir alâka göstermedim. Bu iş be-
nim için laalettayın bir muameleden
ibarettir. Normal seyri ne ise Vekâlet
mevzuatına vâkif olan kimseler tarafın-
dan tetkik edilmiş, uygun bulunmuş, alâ-
kâli dairesince mukavelesi yapılmış, Ti-
caret Vekâletinin alâkalı servislerince
tetkikatı icra edilmiş, lisansa bağlanmış
ve muamele bu suretle tamamen benim
tesir, direktif ve emirlerimden azade
olarak normal seyri içerisinde cereyan
etmiştir.» demeye başladı.

Komisyon Raporu bu görüşü ka-
bul etti.

Komisyon Raporunun tenkidi

Rapor, T.B.M.M. de geniş tenkitlere
uğradı. Raporun bir mahkeme kararı
şeklinde yazıldığını ileri süren Talât
Oğuz (C.K.M.P.): «Tahkikat Komisyon-
ları sorgu hakimleri gibi işte ve
aleyhteki delilleri toplamakla yetinme-
lidir. Bir bakanın sorumlu olup olma-
dığını karara bağlamak, komisyonun işi
değildir.» dedi.

Baydur hakkında tahkikat açılma-
sını isteyen önergenin sahiplerinden
Nevzat Şener (A.P.) çok daha sert ko-
nuştı:

«Rapor, bitaraf, objektif, ciddi bir
tetkik ve tabii mahsulü değildir. Aleyh-
teki bütün şahadetler, eski Bskan Meh-
met Baydura karşı duyulan iğbirarlara
atfolarak dikkate alınmamıştır. Suçlu
durumda bulunanların ise ifadelerine
kıbar edilmiştir.»

Önerge sahiplerinden Senatör Ma-
ek Zeren de aynı istikamette konuştu:
«Edtalar, raporda soyaplandırılmamış-

tir. Arpalar çok ucuz fiyata satılmıştır.
Evvelce fiyatın uygun olduğunu söyle-
yen Mehmet Baydur da, bilâhare bunu
kabul etmemiştir.» Zeren, bundan sonra,
şahit ve ilgili olarak dinlenen Müsteşar
Mahmud Seyda'nın, Dış Ticaret Dalre-
si Başkanı Ekrem Geriş'in, Başkan yar-
dımcaı İlhan Kut'un, Toprak Mahsul-
leri Ofisi Genel Müdür Vekili Selçuk
Akatlı'nın ve Satış Müdürü Fikret Eren-
soyun ifadelerinden Baydur'u ifham
eden pasajlar okuyarak, bu deliller kar-
şısında eski Ticaret Bakanının suçsuzlu-
ğuna hükmetmenin mümkün olmadığını
söyledi ve sözlerine şunları ekledi:
«Bize arkadaşlarımız, Tahkik Komisyo-
nu Raporu Baydur'u suçsuz görüyor.
Meclis de suçsuz görecektir. Beyhude
uğraşmayın, gökten ne yazdı da yer
kabul etmedi, dediler. Hayır arkadaşlar,
ben aynı kanaatte değilim. Bu milletin
bir efkârı unumiyesi vardır. Bizler de
bunun temsilcileriyiz. Vicdanlardan ge-
len sesçe muflaka uyacağımıza eminim.»

Zeren'in bu sözleri uzun uzun ak-
kışlandı. Nitekim Meclis'in kararı da ay-
nî istikamette oldu: «Mehmet Baydur,
Yüce Divan şeklinde toplanan Anayasa
Makemesi önünde argılanacaktır.»

Şimdi, Komisyon Raporundan sonra
güvenle görevi başına dönen Bonn Bü-
yük Elçisi Memet Baydur, vazifesinden
alınacak ve Yüce Divanın uzuruna çı-
karılacaktır.

Bu arada, Baydurun YÖN'deki ya-
ynlar üzerine YÖN sorumlusu Doğan
Avcıoğlu ve eski dış ticaret dairesi baş-
kanı yardımcısı Turan Çakım aleyhine

Mehmet Baydur
Hesap başına...

büyük bir çalımla açtığı dava Ankara
Toplu Basın Mahkemesinde devam et-
mektedir... Mehmet Baydur'un vazife-
sinden uzaklaştırıldığı Turan Çakım ise,
vazifesine dönmek için Danıştayda aç-
tığı davayı kazanmıştır.

İDARE

Silifke'de neler oluyor?

Güneyde küçük bir kasaba. Bütün
koalisyon ve piyasa gürültülerinden
uzak, halkla aydınları elele, partizan-
lara ve mütegaliblere karşı savaş ha-
linde. Burası Silifke... İhtilâl hükûme-
tinin kaymakamı Saffet Kibar Bekâr-
oğlu, çeltik sulama ruhsatlarını ver-
meden önce apar topar Denizlinin bir
ilçesine gönderildikten sonraki Silifke.
Yeni kaymakam ödeve başlayınca
kadar, eskisinin arkasından çalgılı zi-
yafetler veren tahrirat kâtibi delâletiy-
le ruhsatların verildiği Silifke. İnsan
olmanın, aydın olmanın gururunu du-
yan kişilerle dolu Silifke. Kaymakamın
tayinini engellemek için uğraşan bu ay-
dınlardan üçü, kaymakamdan sonraki
Silifkeyi YÖN'e anlatıyor

Uğur Cankoçak

Büyük şehirlerde fikir savaşı
yapmak görünen ve görün-
meyen bütün tehlikelerine rağmen
meme gene de kolay. Küçük şehirlerde
hele kasabalarda eşrafa karşı gelmek
peygamberlikten zor. Böyleyken başına
geçen bir iki örneğin dışında nice Türk
aydını canları bahasına savaşlar ver-
mekte 1946 dan beri sürüp gelen
demokrasi çabamızın en olumlu yanı,
halka kendinden yana olan aydınları
destekleme yeteneğini vermiş olmasıdır.
Yıllar yılı eşrafın mütegalibinin ezdiği

halk uyanmış, görünüşteki bütün im-
kânlarına ve güçlerine rağmen ağaları
yavaş yavaş geriletmektedir. Bu savaş-
ta, 27 Mayıs 1960 — 15 Ekim 1961 ara-
sı, halkla elele olan aydınlara kefesine
bir ağırlık koymuştur. İkinci cumhuri-
yeti kendi zaferleri sananlar gerçi Ka-
dirî'den Mehmet Can'ı Silifkeden Saffet
Kibaroğlunu ve nice başka aydınlara
atmışlardır. Halkçı idarecilere taham-
mülsüzlükleri ortadadır. Fakat savaş
durmadan halk ve aydınlara lehine de-
vam etmektedir.

Her yerde olduğu gibi Silifkede de halkçı idareciyi tutmak, onunla elele vermek, toplumun hangi katından olursanız olun suçtur. Bir İktisat Fakültesi öğrencisi, bir avukat, bir avukat gencin Silifkede olup biteni basına, üstelik YÖN'e, aksettirmeleri affedilmez bir suçtur. Bu suçu işleyenler derhal tezi-rat makinesinin çamurlarına hedef olu- lar. Suçlular (!) ve suçları (!) artık ağa- larca saptanmıştır. Kuruluş umudu yoktur onlarca. Adamları yoluyla kulak- tan kulağa komünist olduklarını yayar- lar. Kasabanın iyi yüreklerinin (!) ha- ba nasihatları başlar. Bu nasihatları dinleyip de yola gelmeyen olursa, eh artık yapacak şey yoktur bu iyi yürekli insanlar için; bunlar ıslah olmaz birer vatan haini demektir, cezalarını çeke- ceklerdir.

Gençler gene yılmazlar. Bir Sökün suyu meselesi çıkar ortaya. Sökün köy- lüleri çeltik tarlalarını sulamak için Devlet Su İşleri kanalından faydalanarak, 1 km.lik bir kanal yaparlar. Köylü- lerin tarlalarından seviye farkıyla ayrı- lan ve 400 m. ötede olan ağaların tar- laları var. Köylülerin Kanalından fay- dalanarak çeltik sulamak isterler. Fay- dalanmak değil ele geçirmek demek gerek buna. Çeltik Komisyonu için ver- mez. Onlar da çeltik ekmezler.

Yeni Kaymakam gelince, onun me- murlarla ve çevresini tanıtmakla meşgul olduğu için susmasını, kendilerinden yana olduğu şeklinde yorumlayan ağa- lar, müracaatlarını yenilerler. Fakat yeni kaymakamın başkanlıktaki ko- misyon da eski karara uyar; yalnız, eğer ağa, köylülerin kanalsını 1 metre yükseltir, seviye farkını böylece ortadan kaldırırsa köylülerin tarlasından artan suyla kendi tarlalarını sulayabilecekleri bildirir. Ağalar yeni kaymakamın da tam istedikleri adam olmadığını an- layınca başka yola başvururlar. 22 Hazir- an gecesi köylüler tarlalarını kupkuru bulurlar. Ne oluyor, bu ne hal demeye kalmadan karşılarına iki jandarmanın önünde bir astsubay başçavuş çıkar. Al- dıkları cevap şu: «Kanalımızın ağzını ben açtım, adam Ali Cinar, rütbem baş- çavuş, hangi tas büyüğe basınız oraya vurun, şimdi çekin gidin.» Sasızan köy- lülerin münakaşa etmeleri, ilerinden 5 kişinin jandarmaya karşı gelmek suçun- dan tevkifiyle sonuçlanır. Sabah Kay- makama durumu anlatan köylüler kana- lın ağzını kapatma ve tarlalarını sula- ma hakkını alır. Ağalar kaymakama dış geçirememiş tarlalarını sulayamamıştır ama köylülere bir göz dağı vermekten- de geri kalmamıştır. 22 Haziranda

tevkif edilmişler bugüne kadar hapiste kalmıştır, ne zaman çıkaracakları, orada ne alemde oldukları belli değil. Genç- ler bu olayda Sökümlüler tarafından sa- vaşılıyorlar. Onların avukatlığını parasız yapıyorlar.

Bir kabadayı ve Savcı

Öğretmenler derneğinde idare he- yeti seçimini dört köy enstitüsü mezun- u kazanınca ağalarca desteklenen Sil- ifkede bir avuç gericinin temsilcisi bir emekli öğretmen «dernek dört ko- münistin eline geçti» diye saldırır. Dev- rimci çoğunluk gene birlik olup bu sapıklarla savaşa devam eder. Bu ağa- lar ve gençler için çok önemli bir sa- vaş. Çünkü Silifke'de ya ağalar bildiğini okuyacak ya da halk ezilmekten kurtu- lacak. İlk yenilgiyi Sökün suyu davasın- da aldılar. Demek Kaymakam ağa ta- rafları değil. Fakat onu devamlı baskı altında tutmak şart. Kaymakamın dev- rimci, ilerici aydınların öncüsü olan beş gençle (İk. Fak. öğrencisi, eczacı, avu- kat iki mühendis) temasını önlemek ge- rek. İftira kampanyası durmamacağına işliyor. Gaye komünist yaftasını hiç sakınmadan yapıyorlardıkları (onlarca bunun bir delili gençlerin Yön okuması meselâ) gençlerle temastan ürkecek kaymakam. Üstelik Sökün suyu da Kaymakam ve bir de Silifke savaşı var- Bunlar az teminat değil.

Yıldırma metodları genişliyor. Sil- ifke Savcısının yakın dostu eski ve DP'li sabıkalı biri var. Bu adam gençlere kü- fülle tecavüz ediyor. Gaye açık. Kızdır- rıp yanlış bir iş yapmalarını sağlamak. Fakat gençler karakola gitmek yolunu seçerler. Karakolda, olayı anlatırlar. Bekçi vastasıyla mütevacizi de kara- kola getirip suçüstü hükümleri gereğin- ce haklarını ararlar. Muameleler ta- mamlanırken Savcı âdeti hilâfına kara- kola telefon edip, ne olup bittiğini so- rar. Olay anlatılmıyorsa zabıt tutmayın, hiç bir muamele yapmayın, sanığı ser- best bırakın, ben meşgul olurum» der. Ve gençlerin bütün uyarılarına rağmen olayı suçüstü hükümlerinden çı- kartır.

Bütün bu yukardanberi anlatılan olaylar zinciri Silifke'de gerginliği son haddine çıkarmıştır. Adalet Bakanlığın- na çekilen yıldırım telgraf şimdilik ce- vapsizdir. Savcının bu davranışı basit

bir dostluk sonucu olarak eski bir sa- bıkalıyı kayırmak mıdır? Yoksa altında başka sebepler de var mıdır? Ayrıca, bir savcının bir dostunu kanun hilâfına korumak yetkisi olabilir mi? Bu soru- ların cevabı tektir ve bellidir.

Silifke'de sürüp gelen savaş budur. Bütün teorilerin, bütün lâfların dı- şında, gerçek bir savaştır. Uzak yakın teh- likeleriyle, umutları umutsuzluklarıyla, etyle kemiyiyle bir ilerici - gerici sa- vaşıdır. Anadolu'nun güneyinde, küçük, basit bir toprak parçası üzerinde...

Kendisini kanunlar üstü biri sanan Silifke Savcısına şunları sormak gerek:

1 — Belediye sınırları içinde işle- nen bir suçtan dolayı hemen polise mü- racaat edilir ve o anda sanık da kara- kola getirilirse bu suçüstü müdür de- ğil midir?

2 — Suçun saat 21 de işlenmiş ol- ması zabıt varakasının polis tarafından o anda tanzim edilmesine engel midir?

3 — Savcı, 29 Haziran cuma günü saat 21.10 da suçu ve tarafları haber alır almaz telefona polise «zabıt tut- mayın, hiç bir muamele yapmayın. Sa- nığı serbest bırakın» demiş midir, de- memiş midir?

4 — Ertesi günü sabahın erken sa- atlerinde yeniden polis karakoluna gi-

den davacı ve tanıkların 3005 sayılı kanuna ek talimatname hükümleri hilâ- fına mufassal ifadelerinin alınması ve böylelikle zabıt varakası tanzimini öğ- leye kadar sürdürülmesine çalışılmış mıdır?

5 — Savcı 3005 sayılı kanuna ve ek talimatnameye göre sanığı derhal sor- guya çekmekle görevli olduğu halde bundan imtina ederek gittiği ve saat 16 da kendisini uyarmak için evine ka- dar gelen dâvacıya «Evrakı pazartesesi günü (iki gün sonra) sanığın ifadesi alınmak üzere karakola iade edeceğiz» demiş ve şimdi niçin aynı şeyi yapmı- yorsunuz sorusuna karşılık olarak: «Yap- mıyorum, buyurun gidin» demiş midir dememiş midir?

Silifke'de olaylar bitmemiştir. Bit- mesini gerektiren görünüşte inandırıcı hiç bir garet yoktur. Bitmesi için bu olayların nedenlerinin kökünden halle- dilmesi gerekir ki bu, artık meselelerin ilerici gençlerin büyük çabaları saha- sından çıkıp bütün olarak ele alındığı, bir genel politikanın sonucu olacaktır ancak. Gelecek yazımızda olayların de- vamını verecek ve başka donkişatlar göreceğiz.

Gerçekler, Demokrasi, Milliyetçilik...

Bitirdiğimiz ders yılında, Sam- sunun kenar mahallelerindeki okullardan birinin, bir sınıfın- daki kırk öğrencinin alle ve ev durum- ları şu idi:

Yirmilikisinin evinde, aydınlatma aracı olarak, gaz lambası kullanılıyor... Otuzsekizinin evinde su yok... Otuzaltı- sının ailesi köyden göçüp gelmiş... Ku- lübelerinde —ev diyemiyorum— kira ile oturanların sayısı on sekiz... Beşinin evinde yazınmaza yok. Dokuz öğrenci, babasını bir ve daha çok yıldan beri görememekte... Onbirinin babası işsiz, iş aramakta...

Kenar mahallede oturan rastgele kırk kişinin dramını gösteriyor yukar- daki rakamlar...

Bir kent içinde gaz lambası ya- kaular... Yüznumarasız olanlar... Susuz evler... Oturdıkları kulübeye kira ve- renler... İstanbulda, Ankarada belki karın tokluğuna çalışan babalarını bir ve daha çok yıldan beri göremiyen ço- cuklar... İşsiz aile başkanları...

Bu gerçekler, bu ülkedeki oku- lara, zenginlere bir hançer gibi saplanmalıdır... Ve bunun acısıyla imin isim inlenmelidir... Hükümet, bu den- H utanç verici durumlara son vermek için umar aramalıdır. Duracak dakika- mız yoktur. Bunu böyle bilmeliyiz.

Ne yazık ki, gerçekleri görmemek için, okumalar, zenginler, gelip geç- miş hükümetlerin çoğu gözlerine perde çekmişler, görmemezlikten gelmişler... Başlarını, çöllerinin kumuna sokmakla kurtulabileceklerini sanmışlardır. San- maktadırlar! Geniş çiftlikleri, kat kat gökdelenleri, maroken koltukları dü- yalarını doldurmuşlar...

Bu gerçekleri söyliyene de; demokrasiden, milliyetçilikten şal gömlekleri giyip, saldırılar süregelmektedir... Giydikleri şal gömleklerin altındaki çirkin derilerini saklayabildiklerini sanmaktadırlar bel- ki...

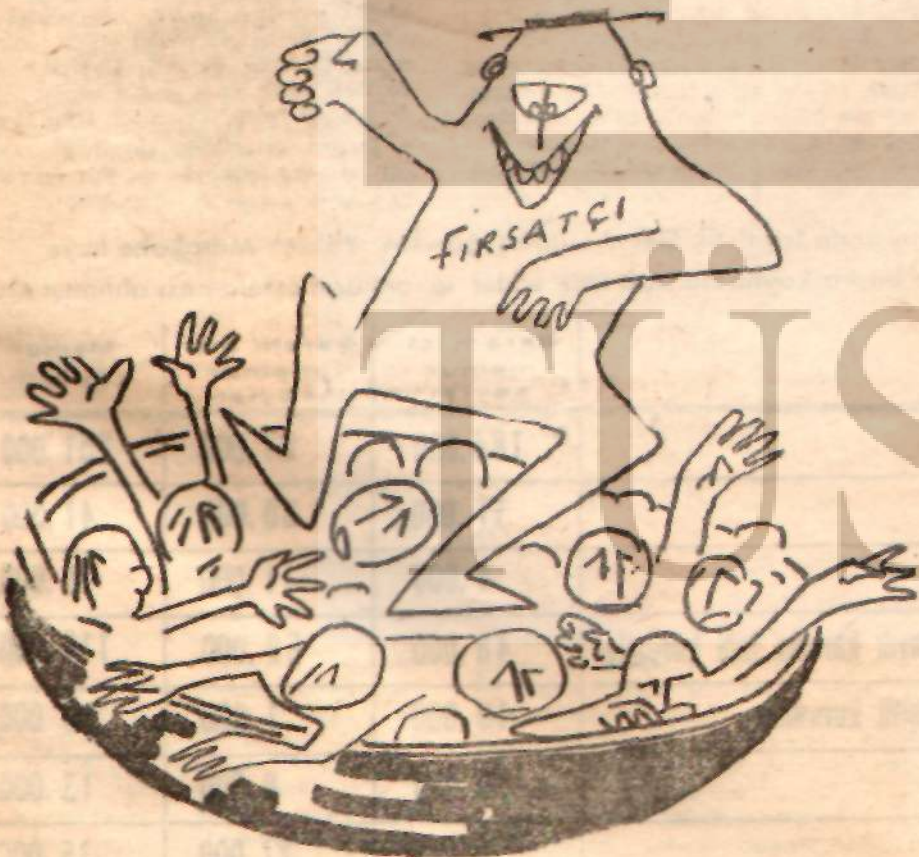
Demokrasi türküsünü dillerinden düşürmüyenlere, demokrasiyi geveleye geveleye posasını çıkaranalara şunu an- satalım: Biçimselcilğe biz önem verme- yiz. Biçimsel demokrasi değil, tam de- mokrasi istiyoruz... Demokrasiyi yalnız siyasi anlamını denemeye kalkınca, görüyoruz ki, demagoji yapmış oluyo- ruz. Demokratik yaşayabilmek için, hal- kın öncelikle gereksinimi iktisadi ba- ğımsızlıktadır... Ki, ondan sonra demok- ratik düzeni kurabileceğiz...

Bu gerçekleri söyleyince, sönde milliyetçiler bağırmaşa başla- yorlar. Boşa yorulmuşlar. Ça- ğımızın milliyetçilik anlayışı, insanın insana sömürülmesi, bireylerin ka- zancıların birbirine benzemesi, kazanç lein olanaklardan birlikte yararlanılması demektir... Eğer böyle bir düzenden yoksun isek, birlik örgütümüz kopmuş demektir. Böyle bir toplumda, kader- de, kıvançta, tesada ortaklık olmaz... Biz bunu biliyoruz ve diyoruz ki, ırkçı- lık milliyetçilik olmaz... Ve gene di- yorum ki, çıkarıcı, sömürücü, bağnaz bir bölük olsa olsa milliyetçilik düşmanı olabilir...

Milletin bir bölümü! aç, topraksız, işsiz, konutsuz ve yurt içinde göçmen iken; ulusal ekonomiyi ellerine geçiren azınlığın (mutla azınlık demiyorum, çünkü mutlu sözcüğüne yazık olur. Ol- salar olsalar duygusuz olabilirler.) Har vurup, harman savurması, günlüğü bir memurun ayda aldığından kat kat fazla iken, onun kadar vergi vermemesi, ço- ğunluğun sömürmesi... Ve bu yaşamı sürdürüp gitmek istemesi millet düş- manlığıdır.

Eğer bunlar ve yarıdakıları, oluyorlar... Yalnızcaktan da yüzleri kı- zarmaz böyle kimselerin... Kimbilir, kaç göbek ilerisinden beri süregelen- tir de alışmışlardır yalana dolana...

Behzat Ay

«KAYNAŞMIŞ BİR KÜTLEYİZ»

MEMURLAR BEKLIYOR!...

Devlet personel rejimini kökünden düzeltmedikçe ve devlet memurlarını lâyük oldukları refah seviyesine çıkartmadıkça, plânlı kalkınma hamlesinin başarıya ulaşacağını sanmak fazla iyimserlik olur. Fakat, ne yazık ki yeni kurulan hükümet de, bundan öncekiler gibi, devletin personel dâvası üzerinde gereken ciddiyetle duracağına benzemiyor... Aşağıdaki yazıda memurların durumunu ve Devlet Personel Dairesinin buüne kadar yaptığı çalışmaları okuyacaksınız

Programdaki eksiklik

Yeni koalisyon hükümetinin parti gruplarına ve nihayet parlamen-toya sunmak üzere hazırladığı programı ellerine alanlar, birbiri ardına yamanmış fikirlerden ibaret böylesine insicamsız ve heyecansız bir vesikada bile, devlet personeline ayrılan yerin azlığı ve yetersizliği karşısında şaşırıldılar. Program, devlet personeli konusunda yuvarlak deyimler kullanmakta ve Türkiye için hayati önemi olan bu konuyu âdetâ geçiştirmektedir. Hatta, bu arada maaşlardan ve maaş rejiminden hiç bahis olmaması, geçiştirme duygusunu kuvvetlendirmekte ve kâfalarada ister istemez bazı istifhamların uyanmasına yol açmaktadır. Personel konusundaki kısa paragrafı okuyan memurlar, vaadedilen % 15 zamların başına, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da bir kaza gelip gelmiyeceğini kendi kendilerine gayet haklı olarak soracaklardır. Yeni hükümet programı, personel meselesine, «menfi» taraftan âdetâ memurlara iltihada bulunan edayla başlamaktadır: «Devlet personel politikasında ilk prensibimiz, memurun kâbulunların emrinde ve milletin hizmetinde zîfe ve sorumluluk duygusu içinde çalışmasını sağlamak olmaktadır. Programın personel rejimini bakımından söyledikleri, «kıfayettî ve verimli bir personel sistemi kurmak hususunda kararlıyız» demekten ibaret kalmakta ve personel sisteminin bütün meseleleri arasında ancak çapık müsabaka imtihanı'na dokunulmaktadır. Oysa, böyle maaşlar ve ücretler olmak üzere, Türkiye'deki personel rejiminde en çabuk yolları denemek için başlanmasa gereken sayısız mesele vardır. Elbette, bütün bunların bir çerpeide ortaya konulup sürekli esaslar hâline getirilmesi beklenemez. Milli Birlik Komitesi zamanında kurulan Devlet Personel Dairesi, meseleler üzerindeki çalışmalarını bir hayli ilerletmiş ve ana yönleri açığık bulmuştur. Hükümetten beklenene göre, özellikle maaşlar ve memurların sosyal durumları konusunda daha açık ve belirgin ifadeler kullanmasıydı. Devlet Personel Dairesi, kuruluş ve hükümet mekanizması içindeki yetkileri bakımından zaten başlangıçtan beri bazı ilgisizlikler ve inkânsızlıklar içinde kıvrınmaktadır. Başında ve kadrosunda bulunan çok değerli kimselere rağmen, Devlet Personel Dairesi, meselâ Devlet Plânlama Teşkilâtının gördüğü ilgiyi ve önemi görmemiştir. Son yılların tirsınak kelimesi hâline gelen «plânlama», hükümetin, parlamentonun ve halk oyu-na dikkatini başka alanlara çekmekte, bu arada, plânlama uygulayacak olan mekanizması, yani devlet teşkilâtı ve bu teşkilâtta çalışanlar üzerinde gereken dikkate dırulmamaktadır. Bu bakımdan, idari reor-ganizasyon ve personel reformu çalışmalarında son derece hızlandırılarak olmasa da Beş Yıllık Plânın uygulama yıllarına yetiştirilmesi şarttır. Böyle bir tutum ise, hükümetin bu konular karşısında gereken ilgiyi ve özellikle heyecanı göstermesiyle mümkün değildir. Oysa, Parlâmentodaki ve dolayısıyla hükümetteki çoğunluk, bir memurlar

pek moda olan «memur düşmanlığı» zihniyetinin ve «milletin memurlar elinden çok çekmekte olduğu» kanaatinin sempati-zanlarıyla doludur. Geçen yıl sonunda yüzde onbeşlerin başına gelenler, Demokrat Partinin muhalefet yıllarında yerleşirmiş olduğu bu tutumun hâlâ ortadan kalkma-dığını açıkça ortaya koymuştur. Parlâmentodaki siyasi kuvvetlerin ağırlık merkezi toprak sahiplerine kasaba eşrafına ve küçük yehir avukatlarına doğru kaydıkça, memur meseleleri daima ikinci plâna itil-mektedir.

Maaşlar 968 liradan başlanmalı

Oysa, memur konusu ve özellikle maaş meselesi, mutlaka biran önce ele alınması ve bugünkü kargaşalıktan kurtarılması gereken bir dâva hâline gelmiştir. Devletin çalıştırdığı kimselere ödeyeceği maaşlar ve ücretler bakımından Türkiye'de bir ara yapılmasına çalışılan ve büyük ölçüde başarılan «birleştirme» işi, artık tekrar çığırından çıkmış, memurlara verilen maaşlar tam bir karışıklığın içine girmiştir. İkinci Dünya Harbinden önce çıkarılan 3656 ve 3659 sayılı baram kanunları Genel Bütçe için-deki dâirelerle, katma bütçeli dâireleri, belediyeleeri, özel idareleri ve iktisadi devlet teşekküllerini temelli esasları olan bir personel politikası etrafında birleştirmişti. Fakat, o zamandan beri, bu baram kanunlarının bazı maddelerini değiştirmek için getirilen taddiller 100'ü aşmaktadır. İkinci Dünya Harbiyle birlikte, hayat şartlarında birtren pahalılarına uzam bir süre devlet maaşlarına hiç aksatılmıy, aksattıktan sonra ise, maaşların artışı hayat pahalılığında ki artışta ada tam bir şekilde takip etmemiştir. 1938'denberi hayat on misli pahalılandığına, hattâ bazı endekslerle göre bu nisbet onikiye veya onüçe çıktığı bâle, memur maaşlarındaki artış çok geride kalmıştır. Öyle ki, 1938'de 600 lira olan en yüksek memur maaş, bugün ancak

2.400 liradır. Tabii, daha aşağı kademelerdeki memur maaşlarının artışı biraz daha hızlı olmuştur; çünkü, çalıştırılanlara para vermekte ne derece kısıkanç davranılırsa davranılırsa, belli bir seviyenin altına inmek insanlık ve vicdan ölçülerine sığmamaktadır. Bu sebeple, 1938'de tutarı 50 lira olan en düşük memur maaş, bugün 360 liraya çıkabilmiştir. Fakat, yalnız en düşük maaş değil, bütün memur maaşlarının çok büyük bir çoğunluğu, yine de asgari geçim şartlarının altındadır. Meselâ, İstatistik Genel Müdürlüğünün 1961 yılı için yayınladığı perakende eşya fiyatlarına bakılırsa, evli ve iki çocuklu bir memurun Ankara'da geçinebilmesi için, ayın asgari 968 lira gerekmektedir. Oysa, bu kadar para alabilenler, Türkiye'deki bütün devlet memurlarının ancak yüzde 9'unu teşkil etmektedir. O hâlde, dönen değirmenin ağı nereceye getiriyor?

İmtiyazlı 212 bin memur

Hayat pahalılığı ile maaşlar arasındaki dengesizliğin, Türkiye'de memur sınıfının maaşlarının artışıyla büyük ölçüde telafiyi yapılmamıştır. Eline tirkac yüz lira para geçen, buna karşılık koca bir aileyi geçiştirme zorunda bulunan bir memurun, önüne çıkan sınıftaki fırsatlarına her zaman karşı koyabilmesini düşünmek, insanları tanıtmamak veya dürüst insanın iradesine oğlunundan daha fazla kuvvet atfetmek olur. Fakat, bütün bunlara rağmen, Türk devlet idaresindeki sınıftaki miktarı bütün yabancı uzmanları hayrette bırakacak kadar azdır; buna rağmen aynı şartlar içinde bocalayan başka bazı memur sınıflarında görülen nispetlere henüz ulaşmamıştır.

Türkiye, memurlarına asgari bir hayat seviyesi sağlayabilmek için çok daha başka yollara başvurmalıdır. Bu yolların başına bizzat devletin edisi girmekte, bazısını ise iylek mahayyülleri ve parlatırlık memurlarının ve idarelerin kendileri bulmaktadır. Bütün arasa, genel bütçe

Daire

Devlet Plânlama Teşkilâtı

Cumhurbaşkanlığı

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü

Basın, Yayın ve Turizm Bakanlığı

Diyanet İşleri Başkanlığı

Karayolları Genel Müdürlüğü

Başbakanlık

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü

İstanbul Üniversitesi

Ankara Üniversitesi

Ticaret Bakanlığı

Dışişleri Bakanlığı

Maliye Bakanlığı

Millî Eğitim Bakanlığı

BAKEMLİ MEMURLAR NİSBETİ: 3 zâsan memurların yüzde kaç. Baram l nun hazırlanışında İstatistik Genel l çe gerekcesinden ve başka kaynak ların ortalaması alınmıştır)

iki farklı kurumlardan ve katma bütçeli dâirelerden dışarıya doğru olan sızıya önlemek ve devlet personelinin elden çıkıp başka yerlere gitmesine engel olmalıdır. Bu sızıyı önlemek için devlet idarelerinden iki farklı devlet teşekküllerine doğru ol- arkasından bu teşekküllerin durumu hâ kim olamadıkları için özel teşebbüs devlet içindeki en değerli elemanları çekmeye başlamıştır. Böylesine kuvvetli bir genel gidir se karşı. Devletin hâlâ içinde memur tutar bilmesi gerekirken hayretle karşılanacak bir noktidir. Bunun sebeplerini çeşitli yâlerde aramak mümkün. Bir defa, Türkiye'de eskiden beri şereflî bir iş sayılan devlet hizmetinin pek azlığı henüz olmamıştır. İkincisi, devlet hizmetli, devamlılığı, güvenilirliği, ilerisi için sağladığı rahatlıklar ve bazı çevrelerde hâlâ muhafaza ettiği itibar dolayısıyla bir

MEMUR SAYISI: Bu tablonun hazırlanışında İstatistik Genel Müdürlüğünden Yüksek Murakabe heyetinden, 1962 Bütçe gerekçesinden ve başka kaynaklardan elde edilen rakamların ortalaması alınmıştır

Dâireler	Barem içi memur sayısı	Barem dışı memur sayısı	Memur toplamı
Genel Bütçe içindeki Dâireler	184.000	67.000	251.000
Katma Bütçeli Dâireler	17.000	30.000	47.000
Döner Sermayeli Dâireler	4.000	11.000	15.000
İktisadi Devlet Teşekkülleri ve 3659 sayılı kanuna tabi kurumlar	48.000	68.000	116.000
Hiç bir ücret rejimine tabi olmayan çeşitli kurumlar	18.000	1.000	19.000
Özel İdareler	5.000	8.000	13.000
Belediyeler	8.000	27.000	35.000
Genel Toplam	284.000	212.000	496.000

İNCELEME

Faşizmin Kalıntıları

(141 ve 142. Maddeler)

Türkiye'de, bugün, fikir hürriyetini geniş ölçüde sınırlandıran ve sosyal düşüncelerin zaman zaman komünizm'le damgalanmasına imkân veren hükümler, Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleridir. Bunlar vetmiyormuş gibi, «aşırı sol» dedikleri fikirlere karşı daha sert tedbirlerin alınmasını isteyenlerin çoğaldığı şu günlerde, 141 ve 142. maddelerin Milletlerarası Sözleşmelere, Türk Anayasasına ve Ceza Kanununun sistemine ne derece aykırı olduğunu bir defa daha belirtmekte fayda var. Aşağıdaki yazı, düşünce hürriyetinin karşısına dikilen engelleri bu üç açıdan inceliyor:

I - Milletlerarası Andlaşmalar karşısında 141. ve 142. maddeler:

Bir sözleşme

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 65 inci maddesinin son bendi «Usûlüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir» diyor. Hattâ, bu andlaşmalar hakkında 149 ve 151 inci maddeler geçince Anayasa Mahkemesine baş vurulması da aynı madde ile yasaklandığına göre, bu andlaşmalara kanunlardan daha fazla bir kuvvet tanıdığı anlaşılmaktadır.

Bu açıdan bakılınca «İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi» hükümlerinin Türk Ceza Kanununun 141. ve 142 nci maddelerinden daha kuvvetli, daha hâkim hukuk kuralları ol-

dukları anlaşılıyor. Gerçekten 19.Mart. 1954 tarih, 8662 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan bu andlaşma ve ek protokol, aynı gün yürürlüğe girmiş, bu suretle Anayasa Mahkemesinin murakabesi altında —ve üstünde— bir kanun mahiyeti almıştır.

Demek ki, Türk kanunlarında «İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri ihlâl eden suçlar mevcut olmamak gerekir. Bu, bir felsefi sonuç, bir temenni değil, bir hukuki zorunluluktur.

«İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi» nin (bundan sonra sadece «Sözleşme» diye anılacaktır) 9, 10 ve 11 inci maddeleri her ferde istediği kanaata sahip olmak, kanaatlarını ifade etmek, aynı kanaatta olanlarla birlikte cemiyet kurmak ve kanaatlarını topluca açıklamak hürriyetlerini tanıtmaktadır. Sözleşme bu hürriyetleri mutlak ve genel bir anlamda tanımış, fikir ve kanaatlar arasında bir ayırma gözetmemiş, bazı düşünce ve kanaatları kanun dışı ilân etmemiştir.

Halbuki T. C. K. 141 ve 142 nci

maddelerinin 1 nci fıkraları bir takım ekonomik, sosyal ve felsefi düşünce ve kanaatların açığa vurulmasını, yayılmasını ve bu düşünce ve kanaatlar etrafında teşkilatlanmayı suç saymış, yasak etmiş bulunmaktadır.

Denebilir ki, «Sözleşmenin yukarıda zikredilen maddelerinin 2 nci fıkralarında, âkitlerin bu hürriyetleri zamanla sınırlama yetkileri tanınmıştır ve T. C. K. 141 ve 142 nci maddelerinin 1 nci fıkraları, Sözleşmenin tanıdığı yetki kullanılarak konulmuş sınırlamalardan ibarettir ve Sözleşmeye aykırı değildir.»

«Demokratik toplum»

Hemen ilâve etmek gerekir ki bu ifraz yerinde olmayacaktır. Zira Sözleşmenin 9, 10 ve 11 nci maddelerinin 2 nci fıkralarında tanınmış bulunan kayıtlama iki şartla bağlıdır. Gerçekten bu kayıtlamalar a) demokratik bir toplumda caiz görülen kayıtlamalar olmak, b) sözlü geçen fıkralarda açıkça sayılan maksatlarla konulmuş ve bu maksatların sınırları aşmayan geçici sınırlamalar olmak zorundadır. «Demokratik toplum» demek, zamanın düşünce ve anasından hiçbirini kanun dışı etmeyen toplum demektir. Sözleşme'de kullanılan «Demokratik toplum» deyimini ile, her türlü kanaat ve düşüncenin açıklanma ve ifadesine, bütün siyasi partilerin kurulmasına, çalışmasına ve yaşamasına imkân veren düzenlerin kastedildiğinden şüphe edilemez.

Bir an için, T. C. K. 141/1 ve 142/1 in, kayıtlamalar için ileri sürülen ikinci şartın kapsamına girdiği, yani kamu güvenliği, kamu düzeni, genel sağlık veya genel ahlâk veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması mülahazaları içinde düşünülmesi gerektiğini kabul edelim. Bu takdirde, âkitlerden hiçbirinin ülkesinde kamu güvenliğini, kamu düzenini, genel sağlığı, genel ahlâkı tehdit etmeyen düşünce, kanaat ve toplulukların yurdumuzda bir toplum felâketi olduğu sonucuna varırız ki, toplumunuzu siyasi rüştünü ispat etmemiş seviyeye düşüren bu sonucu gerek Anayasa, gerekse her fırsatta siyasi parti liderlerinin, yasa ve yürütme organları baştan ve mensuplarına ve Devlet Başkanının söylev ve demeçleri kesin olarak reddetmektedir.

Kaldı ki bu ikinci şart birinci şartla bağlıdır, yani «Demokratik toplum» deyimini ve imkânları ile birlikte düşünülmelidir. Bir sözleşmede kullanılan söz, deyim ve terimlerin anlamı üzerinde tereddüde düşülürse, tarafların maksatlarına, yani bu söz, deyim veya terime verdikleri mânaya bakılır. Çok taraflı andlaşmalarda ise çoğunluğun birleştiği mânaya itibar olunur. «İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi» ni imzalayan âkit tarafların «Demokratik toplum» teriminden maksatlarını anlamak için önce bu Sözleşmenin başlangıcına, sonra âkitlerin içinde yaşadıkları toplum düzenine bakmak gerekir.

Başlangıçta, âkit taraflar «Aynı ülkedeki taşıyan ve ideal ve siyasi gelenekler, hürriyete saygı ve hukukun üstünlüğü hususlarında müşterek bir mirasa sahip bulunan Avrupa devletleri hükümetleri sifatiyle, Evrensel Beyannamede (Birleş-

miş Milletler Genel Kurumu tarafından 10 Aralık 1948 de ilân edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi) yazılı bazı hakların ortaklaşa sağlanmasını varıyacak tedbirleri almayı kararlaştırarak aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:» demek suretile ortak bir uygarlık platformu üzerinde bulduklarını kabul etmişlerdir. Bu ortak uygarlık ise, bu çeşit fikir hürriyeti kayıtlamalarına imkân vermeyen Batı Avrupa uygarlığıdır.

Ayrıca, Sözleşmenin 64. maddesi üzerinde de durmak gerekir. Bu 64 madde aynen şöyledir:

«Bu sözleşmenin imzası veya tasdik belgesinin tevdihi altında her Devlet, Sözleşmenin müayyen bir hükmü hakkında, o zaman kendi ülkesinde «er'i olan bir kanunun bu hükme uygun bulunmaması nisbetinde ihtirazi kayıt koyabilir. İşbu madde umumî mahiyette ihtirazi kayıtlar konulması selâhiyetini bahsetmez.»

Türkiye Cumhuriyeti adına o zaman bu Sözleşmeyi imzalayanlar, imza anında hiçbir ihtirazi kayıt ileri sürmemişlerdir.

Sözleşmeyi onaylayan 6366 sayılı kanununun 2 ve 3 nci maddelerinde ise, sadece 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümleri saklı tutulmuş, başkaca bir ihtirazi kayıt ileri sürülmemiştir. Şu halde T. C. K. 141/1 ve 142/1 de saklı tutulmamıştır.

Demek ki, Türkiye Cumhuriyeti, bütün anti-demokratik kanun ve hükümleri, bu arada T. C. K. 141/1 ve 142/1 i ilga etmek ve hızla demokratik bir bünyeye dönüştürmek yükümlü altındadır.

II - Anayasa karşısında 141. ve 142. maddeler

Hürriyetin özü

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 8 nci maddesi şu genel ve mutlak kuralı koyuyor:

«Kanunlar, Anayasaya aykırı olamaz.» «Şu halde, T. C. K. 141/1 ve 142/1 in Anayasaya aykırı oldukları anlaşılırsa, bu hükümlerin kaldırılması ve bu hükümlerin suç saydığı eylemlerin suç olmaktan çıkarılması gerekmektedir.

T. C. K. 141/1 ve 142/1, şu üç amaçla yönelmiş cemiyetleri kurmayı veya sevk ve idare etmeyi veya bu üç amaçla propaganda yapmayı suç saymaktadır:

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek;
2. Sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak;
3. Memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel düzenlerden herhangi birini devirmek.

Bu hükümler, 1961 Türk Anayasasının 20 nci, 56 nci, 57 nci ve 155 nci maddelerine mutlak surette aykırıdır. Şöyle ki:

T. C. Anayasasının 20 nci maddesi «herkes» düşünce ve kanaat hürriyeti tanımakla yetinmemiş, ayrıca «herkes» in «düşünce ve kanaatlarını, söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabileceğini ve yayımlayabileceğini» açıkça belirtmiştir. Bu madde

BITMEYEN KAYGA: POST KAVGASI

CEZAYİR

Az gelişmiş ülkelerin sorunları ile karşılaşan Cezayir'de liderler ihtilâfı büyüyor..

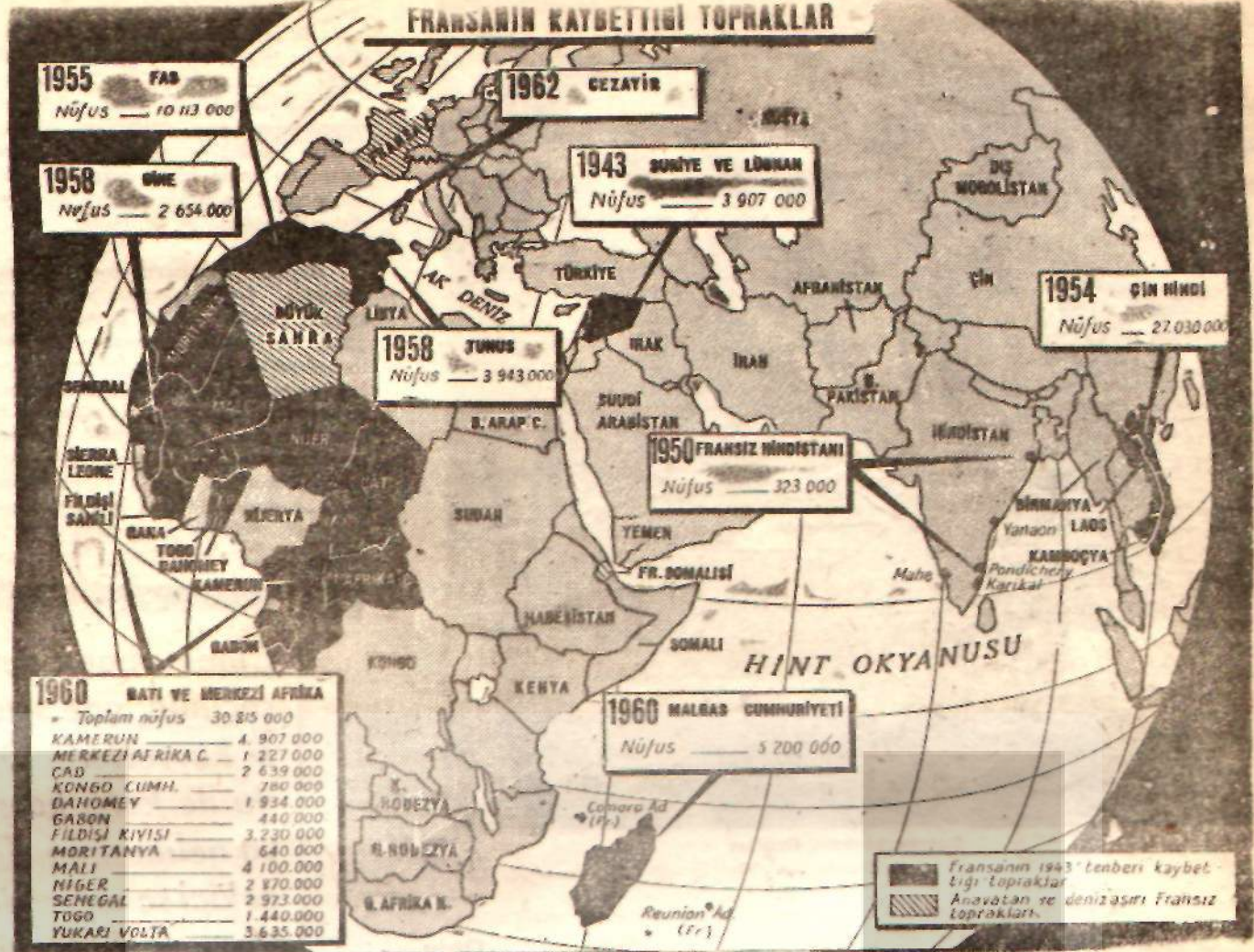
Az gelişmiş olmak

Bağımsızlığına kavuşan Cezayir'in siyasi bir çalkantı içinde olması ister istemez az gelişmiş ülkelerin ortak sorunlarını hatırlatıyor. Halkın çoğunluğunu meydana getiren müslümanların hayat seviyeleri ve ulusal üretimden aldıkları pay Avrupa'lıların mukayese kabul etmeyecek kadar düşük. Tarımla uğraşan nüfusun ezici çoğunluğu ektili araziye sahip değil. Toprak ağalarının nüfuzu kuvvetli, bunların siyasi iktidar organlarına sızmak için gayret sarfettikleri bir gerçek. Cezayir'de de demokrasi mekanizmasının işleyebilmesi için toprak reformu şart, sosyal adaleti ilkelerinin uygulanması zaruridir. Mevcut işsizlere ilâveten ordudan terhis edilecek mücahitlere iş bulunması da yarınki iktidarı meşgul edecek fertlerden sadece bir tanesi.

Rejim ve sosyal eşitlik

Kısaca saydığımız bu dâvalar ortaya ister istemez bir rejim meselesi çıkarıyor. Evian anlaşmalarına göre, bağımsız Cezayir Fransa ile işbirliği yapacaktır. Bu bakımdan Cezayir'de klasik demokrasi müesseselerinin kurulması gerekiyor. Fakat demokrasinin az gelişmiş ülkelerin bilinen nitelikleri bakımından radikal tedbirlere ve reformlara her zaman ve istenilen süratle imkân vermediği de kabul edilen bir nokta. İşte, Fransa'da hapis hâlinde geçirdiği günlerde vaktini bu meselelerle ilgili eserleri okumakla geçiren geçici hükümet başkanı yardımcısı Ahmet Bin Bella klasik demokrasinin az gelişmiş ülkelerde her zaman başarılı olmayan uygulamasını dikkate alarak başka bir yol aramaktadır. Çünkü Harvard'lı profesör Edward S. Mason'un «Az Gelişmiş Ülkelerde Ekonomik Planlama» adlı kitabında belirttiği gibi, «siyasi iktidar toprak ve sermaye ağalarının elinde ise belirli bir süre için kalkınmadan tüm ümidi kesmek gerekir».

Bin Bella sosyal ve ekonomik alanlarda sosyalist fikirleri benimsemiş görünmektedir. «El Ahras» gazetesine verdiği bir demeçte Bin Bella sosyal sorumluluk duygusunu açığa vurmuş ve vatan dağları arasında sosyal ve siyasi eşitliği sağlamak üzere sosyalizm lehinde olduğunu açıkça bildirmiştir. Toprak reformu konusunda formalitesiz ve süratli bir metod uygulanmasına taraftardır. Cezayirli lidere göre, yedi buçuk yıl süren savaşta Gerilla Teşkilâtı kurarak Fransızlarla savaşan ve arazi sahibi olmayan köylülere,

müslüman ve Avrupalıların elinde bulunan geniş araziler dağıtılmaktadır.

Siyasi uyumsuzluk

Temel meseleler sosyal ve ekonomik konularla ilgili olmakla birlikte, geçici hükümet başkanı Bin Hedda ile yardımcısı Bin Bella bir iktidar mücadelesine girişmişlerdir.

Bin Hedda'nın Milli Kurtuluş Ordusu Genel Kurmay Başkanı Albay Burmedi'nin ve iki yardımcısının ordudan tahretmesi, iki lider arasındaki çatışmanın çıkmasına imkân vermiştir. Bu subayların radikal reformlara taraftar oldukları ve otoriter bir yönetim kurmak istedikleri anlaşılmaktadır. Bin Bella'nın sosyalist eğilimli projelerini gerçekleştirmek hususunda ordu kademesindeki zinde ve cesur unsurlara dayandığı böylece ortaya çıkmaktadır. Fas'taki Cezayir kuvvetleri komutanları, Bin Hedda ve arkadaşlarının azınlıkta olduğunu ve geçici hükümetin iki yüzü bir siyaset yürüttüğünü bildirmekte sakınca bulmamışlardır.

Cezayir bölgesindeki ve Tunus'taki kuvvetler genel olarak Bin Hedda'ya bağlıdır. Subayların tardı ile ilgili anlaşmazlık yetki bakımından çıkmıştır. Bin Bella ve taraftarları böyle bir kararı almaya yetkili tek organın Cezayir İhtilâli Millî Konseyi olduğunu söylemişler. Bin Hedda ise «dikta heveslileri» ne haddini bildirmeye yetkili olduğunu görüşünü savunmuştur.

Cezayir İhtilâlinin en yüksek organı olan parlamento niteliğindeki Cezayir İhtilâli Millî Konseyi (CNRA) nin Trablus'taki son toplantısında Bin Hedda'nın zor durumda kaldığı anlaşılmıştır. Bin Hedda ve taraftarları geçici hükümet başkanı ve arkadaşlarının toplantıları yarıda bırakarak çalışmalarını verimsiz hale getirdiklerini belirttiler. Bilindiği gibi bu toplantıların amacı EVIAN anlaşmalarının onaylanmasını sağlamaktır.

Nâsırın Bin Bella'yı, Tunus Başkanı Burgiba'nın Bin Hedda'yı desteklediği anlaşılmaktadır. Fas ise ortadadır. Fakat gerek Fas, gerekse Tunus hükümeti arabuluculuk için esaslı teşebbüslerde bulunmuşlar, bu işi daha çok Mısır Devlet Başkanı Nâsır üzerine almıştır. Nâsır, önce devlet bakanı Ali Sabri'nin iki liderle ayrı ayrı görüşmesini sağlamış, fakat bundan bir sonuç elde edememiştir. Geçen hafta sonlarında Kahire'ye gelen Bin Bella ile uzun görüşmeler yapan Nâsır, sonunda Cezayir Hükümeti Başkanı Yardımcısını yumuşaltmaya muvaffak olmuştur. Gerçekten, bir kaç gün önce ise subayın tardı ile ilgili olarak «bu karar çok vahimdir, memleketin ve ihtilâlin geleceği için tehlikeli sonuçlar doğuracaktır» diyen Ahmet Bin Bella Nâsır'la görüşükten sonra, «buhrana mümkün olan en kısa zamanda makul bir çözüm yolu bulunabileceğine inanıyorum. Orduya karşı alınmış olan kararın en kısa zamanda tashihiini temenni ederim», demiştir.

Barışırma gayretleri

Nâsırın Bin Bella'yı, Tunus Başkanı Burgiba'nın Bin Hedda'yı desteklediği anlaşılmaktadır. Fas ise ortadadır. Fakat gerek Fas, gerekse Tunus hükümeti arabuluculuk için esaslı teşebbüslerde bulunmuşlar, bu işi daha çok Mısır Devlet Başkanı Nâsır üzerine almıştır. Nâsır, önce devlet bakanı Ali Sabri'nin iki liderle ayrı ayrı görüşmesini sağlamış, fakat bundan bir sonuç elde edememiştir. Geçen hafta sonlarında Kahire'ye gelen Bin Bella ile uzun görüşmeler yapan Nâsır, sonunda Cezayir Hükümeti Başkanı Yardımcısını yumuşaltmaya muvaffak olmuştur. Gerçekten, bir kaç gün önce ise subayın tardı ile ilgili olarak «bu karar çok vahimdir, memleketin ve ihtilâlin geleceği için tehlikeli sonuçlar doğuracaktır» diyen Ahmet Bin Bella Nâsır'la görüşükten sonra, «buhrana mümkün olan en kısa zamanda makul bir çözüm yolu bulunabileceğine inanıyorum. Orduya karşı alınmış olan kararın en kısa zamanda tashihiini temenni ederim», demiştir.

Perde arkasında çalışanlar

Cezayirli milliyetçileri ikiye bölen uyumsuzlukla ilgili olarak perde arkasında faaliyet gösterenleri unutmamak gerekir. Fransız iş çevreleri, sermayedar ve bürokratlar istikbalde Evian anlaşmalarının kendi lehlerine uygulanacağını emin olmak ve bunu sağlamak için kendi menfaatlerine daha uygun olan Bin Hedda grubunu desteklemektedirler. Amerika ve Fransa da Bin Hedda'yı kuvvetlendirmeye çalışmaktadır. Bin Bella her ne kadar EVIAN anlaşmalarına karşı olmadığını bir kaç defa beyirmişse de bu anlaşmaları müslüman halkın gelişmesini köstekleyici bir şekilde uygulamak isteyeceği de tabiidir. Bin Bella iktidara geldiği takdirde, tarafsız bir dış politikanın gereği olarak Doğu bloku ile ticari ve iktisadi münasebetler kurmak isteyecektir.

Sovyetlerin de Kurtuluş Savaşı sırasında yaptıkları silah ve malzeme yardımının siyasi meyvalarını toplamak isteyecekleri ve bunun durumu daha da nazik bir hale getireceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Sonuç

Halka da inmesinden korkulan liderler ve ordu arasındaki uyumsuzluğun mutlu bir sonuç bağlanması ve kardeş kum dökülmesinin önlenmesi için ihtilâlin en yüksek organı olan Cezayir Millî İhtilâli Konseyinin toplanması gerekmektedir. Zübeyri'nin ilk işaretini verdiği karşı Nemenças bölgesi komutanı Albay Tahir İhtilâli teşebbüsü ancak bu şekilde önlenbilir.

BREZİLYA

Quadros'un başkanlıktan uzaklaştırılmasının da n bu yana bu ülke huzura kavuşamadı.

Açlık kanını çalınca

Gecen Mayıs ayında açlık bir çok evlatla birlikte yönetim ilânına yol açacak olaylara sebep olmuştur.

NASIL ÇILDIRILIR?

Von Papen oyuna geliyor

Von Papen
oyuna
geliyor

Hitler, yeniden Obersalzber-ger'e çekilerek ne yapacağını düşünmeğe başladı. Bu arada kendisini ziyarete gelen ve o zaman Dantzig'in nazi şefi lan Hermann Rauschning'e konuşma arasında birdenbire, himayesinde bulunan Dantzig'in Almanya ile suçluların ia-deyle ilgili anlaşması olup olmadığını sordu. Rauschning önce bunun niye sorulduğunu anhyamamıştı, fakat sonradan ortaya çıktığına göre Hitler gereğinde sığınabileceği bir yer arıyordu. Zira bu aralarda «Führer'in te kif edilmek üzere bulunduğu dair söylen-tiler dolayından» söz açmak-tadır. Fakat Hitler, iktidarda-kilerle bütün çekışmelerine rağmen «megruluktan» ayrıl-mamağa kararlıydı. S. A. ların hükümet darbesi tasarılarını dinlemek bile istemiyordu. Bazı kısa süren sınırlılık devre-leri bir yana bırakılınca, ama-cına kuvvete başvurarak veya parlamentoda çoğunluk elde ederek değil, fakat Schleicher ve Von Papen'i iktidara ulaştıran vasıtalarla, yani kulis faaliyetleriyle varacağına inan-ıyordu. Nitekim bu arada Merkez Partisi'yle temaslara geçmişti. Nitekim Goebbels, General von Schleicher'in Hit-ler ile Katolik Merkez Parti-si'nin birleşmesi ihtimalinden endişe duyduğunu da görmüş-tü; zira bu ikisi parlamentoda mutlak çoğunluğu sağlayabili-yordular.

Nazi Partisi ile Katolik Mer-kez Partisi arasında yapılan ve Von Papen hükümetine buski amacıyla girilen temaslara, Reichstag'ta meydana gelen komik bir olay vesilesiyle meyvasını verdi ve Von Pa-pen'in sonunun başlangıcına bir işaret oldu. Parlamento 30 Ağustos'ta toplandı; vakit Merkez Katolik Partisi, Goe-ring'i Reichstag başkanı seç-mek için nazilerle işbirliği yap-tı. Böylece Reichstag yeni ça-lışma dönemine başlamak üzere 12 Eylül'de toplandı; vakit ilk defa bir nazi başkanlık mevkiiinde bulunuyordu. Rei-chstag'ın yeni başkanı Goering, bu fırsattan yararlanmak iste-di. Başbakan Von Papen daha önce cumhurbaşkanından Rei-chstag'ın feshedildiğine dair bir kararname almıştı, yani Reichstag daha toplanmadan parlamentonun ölüm emri im-zalanmıştı. Fakat Von Papen bu açılış oturumu için bu ka-rarnameyi getirmeği unutmus-tu. Buna karşılık yanında hü-kümetinin programını açıkla-yan konuşmanın metni vardı. Başbakan Von Papen, milliyetçi milletvekillerinden biri-nin öbür birçok partinin de mutabakatıyla, komünistler ta-rafından hükümete karşı sunu-lacak güvensizlik önergesinin oya konmasına muhalefet edi-leceği teminatını almıştı. Bu durumda, parlamentoda bir ki-şinin bile çıkıp önergenin oya konmasına muhalefet etmesi,

YÖN, 11 TEMMUZ 1962

oylamanın geri bırakılmasını sağlayacaktı. Fakat komünist-lerin lideri Ernest Thorgler gün-deme ek olarak güven oyu ö-nergesini teklif ettiği vakit ne adı geçen milliyetçi milletve-kili ne de bir başkası buna itiraz etmedi. Sadece Frick, naziler adına söz alarak oturuma yarım saat ara verilmesini iste-di. Von Papen hatıralarında bunu «Durum vahimleşmişti, gafil avlanmıştı» diye anlat-maktadır. Reichstag'ın feshiy-le ilgili kararnameyi getirtmek için hemen başbakanlığına bi-rini koşturdu.

Bu sırada Hitler de sokağın öte yanında Reichstag başka-nının ikametgâhında nazi par-tisi meclis grubuyla durumu gözden geçiriyordu. Naziler çok çetin ve büyük bir çıkmaz içindeydiler; milliyetçiler, oylamanın geri bırakılmasını istememekle kendilerine bek-lenmedik bir darbe indirmiş görünüyordular. Hitler'in parti-si şimdi Von Papen hüküme-tini devirebilmek için, komü-nistlerin sunduğu önergeye ko-münistlerle birlikte oy vermek zorundaydı. Hitler bu yenilir yutulur olmayan şeyi sineye çekmek zorunda kaldı ve a-damlarına Von Papen Reich-tag'ı feshetmeden komünist-lerin önergesi lehinde oy kul-lanarak Papen'i devirmek em-rini verdi. Pek tabii olarak bu sonuca varmak için, Reich-tag başkanı olan Goering'in bazı usul hilelerine başvurma-sı gerekiyordu; Goering bu-nu başarıyla yaptı: Oturum yeniden açıldığı vakit Papen ünlü kırmızı maroken çanta-sıyla ortaya çıktı; çantaya ale-lacele getirilmiş fesih karar-namesi vardı. Fakat Papen bu kararnameyi okumak için söz istediği vakit Reichstag'ın başkanı Papen'i görmezlikten gel-di; o kadar ki, kıpkırmızı ke-silen Von Papen çantasından çıkardığı kararnameyi bütün parlamento mensuplarına gös-

termek üzere ayağa kalktığı vakit bile Goering, başbakanı yine görmezlikten geliyordu. Bütün mecliste sadece Goering başını aksi tarafa çevirmiş gü-lümseyip duruyordu; sonra hemen oylamaya geçilmesini istedi. O vakit mecliste bulu-nanların anlattığına göre, Von Papen'in kıpkırmızı yüzü bu sefer hiddetten kireç gibi bembeyaz oldu. Hızlı adımlarla başkanın kürsüsüne yaklaştı ve kararnameyi kürsünün üzeri-ne fırlattı. Goering ise, buna hiç aldırmayarak oya geçilme-sini emretti. Papen, hiçbir parlamento üyesi olmayan ka-bine arkadaşlarını arkasına ta-karak salonu terketti. Oylama-nın sonucu şuydu: 32 ye karşı 513 oyla hükümete gü-vensizlik belirlenmişti. Goering, kürsüsünün üzerine fırlatılmış olan kararnameyi ancak o za-man farkettili, kararnameyi okuttu ve bu kararnamenin par-lamento tarafından daha önce düşürülmüş bir başbakan tara-fından imzalandığına göre hiç-bir hükmü olmayacağını bildirdi.

Bir
seçim
daha

Bu komik olay sonunda kimin kazançlı kimin kayıplı çıktığı he-men anlaşılmadı. Züppe Von Pa-pen'in gülünç düştüğünde kimse-nin şüphesi yoktu. Ama Von Pa-pen, Fransız büyükelçisinin dediği gibi dostlarının gözünde bile zaten gü-lünç bir kimseydi. Reichstag'ın, Alman halkının çoğunluğunun Hindenburg tarafından tayin edi-len bir hükümete muhalif olduğun-u ortaya koyduğu da gün gibi açıktı. Fakat bunu yaparken, halkın parlamenter sisteme bes-lediği güvene yeni bir darbe de indirmiş olmuyor muydu? Nazi-lere gelince, bunlar yalnız sorum-suz kimseler olduklarının değil, aynı zamanda amaçlarına varmak için komünistlerle bile işbirliği

yapmağa hazır olduklarının bir kere daha defilini vermiş olmuyor-lar mıydı?

Reichstag hemen kendi kendini feshet ve yeni seçimlerin 6 Ka-sım'da yapılmasına karar verdi. Bu yeni seçim. Naziler için bazı güçlükler ortaya çıkarıyordu. Bir kere, Goebbels'in müşahade etti-ği gibi halk artık nutuklardan, seçim propagandalarından bıkmıştı. Bundan başka mali güçlükler de vardı. Büyük iş çevreleri, kendilerine bazı idavizler veren Von Pa-pen'in arkasında yer almıştı. Bun-lar, Hindenburg'la işbirliğini red-deden Hitler'den gülsüde çekilmiyor-lardı. Nazilerin gittikçe artan radikalizmle ve Reichstag'taki o-layın da gösterdiği gibi, komünist-lerle bile işbirliği yapmak tema-yülleri güvensizlik uyandırıyor-du. Seçimlerden birkaç gün önce, naziler Berlin'deki taşıt işçilerinin grevini hazırlamakta komünist-lerle işbirliği yapmışlardı. Bu da, Nazi Partisinin paraya en muht-ag olduğu anda, büyük iş çevre-lerinden yapılan yardımın daha çok kısılmışına yol açmıştı. Ni-tekim Goebbels, «Birçok burjuva çevreleri bizim greve katılmamız-dan ürktürlere diye yazmaktaydı.

6 Kasım'da yapılan seçimler, ortaya birçok şeyler koydu ama, hiçbirisi sallantıda olan cumhuri-yetin geleceği üzerinde kesin bir hükme varmağa yetmiyordu. Na-ziler 2 milyon oy ve parlamentoda 34 üyelik kaybettiler; böylece milletvekilliklerinin sayısı 196 ya-ındı. Komünistler 750 bin, sosya-listler de bir o kadar oy kaybettiler ama, komünistlerin milletvekil-liği sayısı 89 dan 100 e çıktı. sos-yalistlerinki 133 ten 121 e düştü. Von Papen hükümetini destekleyen tek parti, Alman Milli Parti-si açtıktan 1 milyon oy kazandı ve 37 yerine 52 üyelik aldı. Nazi Partisi, Almanya'nın en çok mil-letvekili çıkararak partisi sıfatını taşımakla birlikte, 2 milyon ve kayıplı büyük bir darbeydi. İlk defa olarak, nazilerin büyük iler-leyişi durmuştu ve parti çoğun-luk sağlamaktan şimdi daha uzak-taydı. Nazi Partisinin yenilmezliği efsanesi sona ermişti; Hitler şimdi pazarlık için, temmuzdakinden da-ha elverişsiz bir durumdaydı.

Hitler ile
Hindenburg
gene
görüşüyorlar

Papen de bunu sezdi ve Hitler için duyduğu şahsi antipatiyi bir kenara bırakarak kendisini du-rumu gözden geçirmeğe davet et-ti. Fakat Hitler Papen'e verdiği

cevapta şöyle şartlar ileri sürdü ki, bu kötü politikacı Hitler'le an-laşmak ümidini kesti. Fakat Von Papen'i asıl şaşırtan, dostu ve yol göstericisi Von Schleicher'in ken-disine karşı takındığı yeni tavır oldu. Başbakan imal eden bu en-trikacı general, Von Papen'in de tıpkı Brüning gibi artık hiçbir işe yarayacağı sonucuna varmıştı. Geniş hayalinde yeni tasarılar ye-geriyordu. Von Papen gitmeliydi. Cumhurbaşkanı partilerle, özel-likle en önemli partiyile müzakere-de serbest bırakmalıydı. Bundan dolayı Von Papen'in istifa etmesi gerektiği tavsiyesinde bulundu. 17 Kasım'da Papen ve kabinesi istifa etti. Hindenburg derhal Hitler'i çağırttı.

Hitler ile Hindenburg arasında 19-Kasım'da yapılan bu yeni gör-üşme, 13 Ağustos'takinden daha az soğuk geçti. Bu defa, cumhur-başkanı Hitler'i bir koltuğa oturt-tu ve kendisiyle bir saatten fazla görüştü. Hindenburg, Hitler'e iki şaktan birini seçmesini teklif etti: Belirli bir program üzerinden Reichstag'ta gerekli çoğunluğu sağladığı takdirde başbakanlık ve-ya Hindenburg tarafından tayin edilecek ve olağanüstü kararna-melerle memleketi idare edecek yeni bir Von Papen kabinesinde başbakan yardımcılığı Hitler. 21 Kasım'da cumhurbaşkanıya ven-den görüştü. ayrıca cumhurbaşka-nının özel salem müdürü Meiss-ner'le mektuplaştı. Fakat hiçbir anlaşmaya varamadılar. Hitler, parlamentoda çoğunluk sağlayamazdı. Her ne kadar diktatörlüğe sığınmak şartıyla Merkez Parti-si kendisini desteklemeği kabul etmiş de, Hugenberg milliyetçiler-in Hitler'i desteklemesini kabul etmiyordu. Bundan dolayı Hitler, cumhurbaşkanı tarafından başba-kanlığa tayin edilmesini yeniden istedi, fakat bunu da Hindenburg kabul etmek istemiyordu. Karar-namelerle hükümet edecek bir ka-bine kurulacaksa Hindenburg bur-nun dostu Von Papen tarafından idare edilmesini istiyordu. Hin-denburg, Meissner'e gönderdiği bir mektupta da belirttiği gibi Hit-ler'e böyle bir görev veremezdi, «zira böyle bir kabine, ister iste-mez, bir partinin diktatörlüğüne yol açacaktır. Vicdanım böyle bir durumun sorumluluğunu almak-tan beni menediyor.» Hitler'e gelince, bir kere daha, başbakanlığın kapısını çalmış, fakat bu kapının ancak yüzüne çarpılması için ara-landığını görmüştü.

Von Papen'in beklediği de buy-du. Üstelik, Schleicher'le birlikte 1 Aralık akşamı, Hindenburg'la görüşmeğe gittikleri vakit kend-işini yeniden başbakanlığa tayin edileceğinden emindi. Entrikacı generalin tasarılarından hiç haberi yoktu. Schleicher ise Strasser'le temas halindeydi ve ona Naziler bir Von Papen hükümetine katıl-mak istemiyorlarsa, doğrudan doğ-ruya kendi başkanlığındaki bir kabineye belki katılabileceklerini telkin etmişti. General Schleicher ile görüşmek üzere Hitler'in der-hal Berlin'e gelmesi istendi. Fakat Hitler, generelle görüşmeden önce belli başlı arkadaşlarıyla istişa-reyi tercih etti. Frick tarafından desteklenen Strasser, partinin Schleicher hükümetine katılmasına taraftar olduğunu belirttikten son-ra, bu olmadığı takdirde hiç ol-mazsa Schleicher hükümetinin de-teklenmesini ileri sürdü. Goering ile Goebbels bu teklife şiddetle karşı koydular; Hitler de onun ta-rafını tuttu. Hitler ertesi gün, Schleicher'in kendisine gönderdiği Oftı adlı binbaşısı, Schleicher'e başbakanlığı kabul etmemesi tav-siyesini bildirmek üzere yollandı; fakat geç kalmıştı.

Gelecek yazı:
CUMHURİYETİN
SON BAŞKANI
SCHLEICHER

refah yolu

TASARRUFLARINI
ZİRAAT BANKASINDA
TOPLAYANLARA AÇIKTIR

MUSTAFA

ZİRAAT BANKASI

UĞUR K.

BASIN 3-2406/654

